

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 13.

Tisdagen den 8 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna handling:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 7 mars 1892.

Godsegaren *Nils Johan Boström* hade aflemnadt fullmägt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 1 innevarande månad hållits af Skaraborgs läns landsting, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Första Kammare för en tid af nio år från sistnämnda dag; och sedan berörda fullmägt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att dessa mot fullmagten framställt någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Första Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas godsegaren Boström tillhanda.

In fidem

Albert Petersson.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Herr talmannen tillkännagaf, att, enligt en med Andra Kammarens talman träffad öfverenskommelse och efter derom i talmanskonferensen hållen öfverläggning, blifvit bestämdt, att vid kamrarnes sammanträden fredagen den 18 i denna månad, och, der så erfordrades, jemväl vid sammanträdena påföljande lördag skulle anställas

omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen öfver de voteringspropositioner dertill, som före förstnämnda dag blifvit af båda kamrarne godkända.

Anmälades och bordlades bankoutskottets memorial och utlåtande: n:o 3, angående afskrifning ur räkenskaperna af åtskilliga fordringar, tillhörande riksbankens afbelningskontor i Göteborg, Malmö och Jönköping;

n:o 4, om afskrifning ur afdelningskontorets i Luleå räkenskaper af en fordran;

n:o 5, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Östersund räkenskaper af dess fordran för 5 stycken vaxlar;

n:o 6, om eftergifvande af riksbankens mot P. A. Jonsson i Himmelsberga på grund af ett laga kraftvunnet utslag egande kraft; och

n:o 7, i anledning af väckt motion om ett årligt understöd till förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 10, i anledning af väckt framställning angående formen för vissa vexelmåls behandling; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande upprättande af förslag till klockare- och organist-tjenst.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 12, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 13, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; äfvensom

n:o 14, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående samma ämne.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 110, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af herr Gustaf Andersons i Himmelsby motion om befrielse för rust- och rotehållare från skyldighet att bekosta soldats sjukvård m. m., beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 3.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Cederbergs* den 5 i denna månad bordlagda motion, n:o 30, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till ändrade bestämmelser i fråga om rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 5 innevarande mars bordlagda utlåtanden och memorial n:is 25—27.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst bland utskotts-
betänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.⁴⁴ e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 9 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 2 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 5 och 6 regeringsformen;

statsutskottets memorial n:o 28, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjette hufvudtitel; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 18, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen om landsting den 21 mars 1862; och

n:o 19, i anledning af väckt motion angående framläggande af förslag till lagbestämmelser i syfte att förfalskning af lånehandlingar måtte förekommas.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

herr <i>Alin</i>	med 88 röster,
" <i>Andersson, Gustaf</i>	" 88 "
" <i>Behm</i>	" 88 "
" <i>Björnstjerna</i>	" 88 "
" <i>Bohnstedt</i>	" 88 "
" <i>Casparsson</i>	" 88 "
" <i>Ehrenborgh</i>	" 88 "
" <i>Ericsson</i>	" 88 "
" <i>Evers, Oscar</i>	" 88 "
" <i>Falk, W.</i>	" 88 "
" <i>Flach</i>	" 88 "
" <i>Fock</i>	" 88 "
grefve <i>Klingspor, P. O. L.</i>	" 88 "
herr <i>Lundberg</i>	" 88 "
" <i>Nyström</i>	" 88 "
" <i>Odelberg</i>	" 88 "

herr <i>Sanne</i>	med 88	röster,
grefve <i>Spens</i>	" 88	"
herr <i>Stephens</i>	" 88	"
" <i>von Strokirch</i>	" 88	"
" <i>Söderhjelm</i>	" 88	"
friherre <i>Akerhielm, Gustaf</i>	" 87	"
herr <i>Lithander</i>	" 86	"
friherre <i>Barnekow</i>	" 85	"

Företogs val af sex suppleanter till kammarens valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter för nämnda valmän utsedde:

herr <i>von Post L.</i>	med 61	röster,
" <i>Wijk</i>	" 60	"
" <i>Ewers, A.</i>	" 59	"
" <i>Nisser</i>	" 58	"
" <i>Weinberg</i>	" 58	"
" <i>Brehmer</i>	" 57	"

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial och utlåtanden n:is 3—7.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 5 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 25, angående föreslagna jernvägsbyggnader för statens räkning.

Punkten I.

Herr Sandberg: Då vi nu närma oss nittonde seklets slut, torde det vara i sin ordning, att bland jernvägsifarnes sirénsånger och jernvägsbyggarnes jubelsånger äfven låter sig höra en korps kraxande. Också är det troligen sista gången jag är i tillfälle att i denna kammare uttala mina från pluralitetens inom Riksdagen i så hög grad afvikande åsigtter rörande denna viktiga fråga, och äfven af denna anledning vågar jag hoppas på kammarens välvilliga öfverseende.

Såsom mig synes, är det mycket sannolikt, att de norrländska jernvägarne hinna blifva våra finansers graf, innan Norrlands så mycket utbasunade rikedomar kunnat lemna någon afkastning af verklig betydhet.

*Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
mellan
Vännäs och
Öfver-Luleå.*

Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
mellan
Tännäs och
Öfver-Luleå.
(Forts.)

I mina yngre dagar hörde jag ofta sägas, att det aldrig skulle komma i fråga att bygga några jernvägar norr om Dalelven; sedan den norrländska stambanebyggnaden påbörjats, sade man, att den skulle stanna, först vid tvärbanan Östersund—Trondhem och sedan vid Ångermanelfven. Nu föreställer sig kanske en och annan, att ändpunkten skall blifva Boden; de fleste torde dock tro, att denna banas slutpunkt skall blifva Haparanda, och jag för min del kan icke ens dela denna deras förhoppning. Bland de skäl, som vanligen anföras för jernvägsbyggnadernas fortsättande, synes mig följande serdeles anmärkningsvärdt: "vi hafva så många skickliga jernvägsingenjörer samt invanda arbetare, hvilka det icke går an att beröfva deras arbete och bröd; vi hafva en massa jernvägsbyggnadsmateriel, som skulle förlora så godt som allt värde, om icke jernvägsbyggandet fortsättes." Detta skäl blir starkare, med ju mer svindlande fart jernvägsbyggandet bedrifves och så vidt jag minnes, har det aldrig bedrifvits så fort som för närvarande. Byggnadsstaten för norra stambanan uppgår nu till 4 millioner och dertill kommer hvad Riksdagen troligen nu kommer att bevilja för reparationsarbeten på Luleå—Gellivarabanan. Dessutom bygger staten bibanan Örnköldsvik—Mellansel, och med statsmedel understödes den äfven under anläggning varande banan Hernösand—Sollefteå. Det kan icke annat än förvåna och smärta mig, att så många framstående, sansade och insigtsfulle män utan betänkligheter kunnat gifva sitt bifall till ett sådant med nästan svindlande fart bedrifvet jernvägsbyggande.

För flera år sedan hörde jag af en framstående ledamot i kammaren yttras, att Norrland behöfver icke några bibanor, emedan elfvarne komme att göra tjenst som sådana. Huru har det nu gått? Staten har inköpt och ombyggt bibanor till Söderhamn, Hudiksvall och Sundsvall, håller nu på att sjelf bygga bibanan Örnköldsvik—Mellansel, och den enskilda banan Hernösand—Sollefteå understödes med ett statslån till halfva anläggningskostnaden. Att å detta lån räntorna någonsin skola betalas, är ju möjligt, men nog måste man vara bra sangvinisk för att kunna tro, att denna bana, anlagd som den blir alldeles utmed en segelled, under en lång framtid skall kunna afkasta något öfver drift- och underhållskostnaderna.

Men jag öfvergår till föreliggande betänkande. Deri säger utskottet, att det velat fästa uppmärksamheten "på angelägenheten deraf att, då den vid ifrågavarande jernvägsarbeten nu anställda personal icke, efter dessa arbetens afslutande, torde komma att finna sysselsättning vid andra stambanebyggnader, det återstående arbetet å jernvägen så anordnas, att den talrika personalen må kunna successivt minskas, och på sådant sätt undvikas, att densamma vid arbetets upphörande på en gång står utan arbete." För vanligt menniskoförstånd är det sannerligen obegripligt, huru personalen kan minskas, när anslaget bibehålles oförändradt; arbetet måste väl då drifvas med samma fart och i samma utsträckning, och en lika stor personal som förut behöfvas.

Då det är en känd sak, att statsinkomsterna genom tullarnes nedsättning icke oväsentligt komma att minskas, hade man kunnat

hafva anledning hoppas, att statsutskottet föreslagit ett mindre belopp till den norrländska stambanans fortsättning, t. ex. det belopp, som för några riksdagar sedan var så godt som beslutet eller 2 millioner kronor. Jag skall dock icke så mycket fästa mig vid detta, utan vid något som för mig alltid förekommit såsom ett mindre välbetänt yttrande af statsutskottet, då utskottet säger sig "framdeles komma att afgifva förslag om sättet för anvisande af det föreslagna anslagsbeloppet". Är meningen med detta, att utskottet icke velat säga rent ut, men i förtäckta ordalag antyda, att penningarne komma att upplånas, eller är det verkligen möjligt att af tillgängliga statsmedel anvisa beloppet? Då jag är oviss om detta, och icke kan vara med om att bevilja ett anslag utan att veta, huru medlen skola anskaffas, får jag med full insigt om fruktlösheten af mina sträfvanden anhålla om proposition derom, att förevarande punkt måtte till statsutskottet återremitteras, med uppdrag för statsutskottet att uppgifva, huru medel för det i denna punkt tillstyrkta anslaget skola anskaffas.

*Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
mellan
Vännäs och
Öfver-Luleå.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Jag är liksom den siste ärade talaren ganska missnöjd med det utskottsbetänkande, som nu föreligger till Riksdagens afgörande. Det är i många hänseenden, som jag betvivlar rättigheten af att forcera jernvägsbyggandet så som här sker, och vidare anser jag mindre lämpligt, att dessa 4 millioner kronor, som statsutskottet på grund af Kongl. Maj:ts nådiga proposition för ändamålet begär, skulle utgå såsom statsanslag. Jag har redan vid remissen af den kongl. statsverkspropositionen, ehuru då i förbigående, nämnt, att, med afseende på statsverkets tillstånd och med afseende på de nedsättningar i tullinkomster, som sannolikt blefve en följd af den i utsigt stående suspensionen af spanmåls- och mjöltullarna, jag ansåge det vara oklokt att nu disponera att utgå på riksstaten ett så stort anslag som 4 millioner kronor, och föreslog jag då, att denna summa skulle genom upplåning anskaffas. Vi känna alla tillräckligt, att större delen af de svenska statsjernvägarne blifvit byggda icke på anslag, utan på lån, och jag finner det vara både klokt och betänksamt gjordt af Riksdagen att öfverlemna bördan af dessa utgifter äfven till våra efterkommande, som då i mån af den nytta, de af jernvägarne kunna draga, samt sin förmåga att bära kostnaden härför äfven få vidkännas densamma. Jag skulle kunna gå ändå längre och anse, att för ett kommande statsregleringsår endast 2 millioner kronor blefve anvisade att upptagas genom lån. Men då det icke finnes utsigt till att genomdrifva en sådan mening, ty här finnes rörande denna punkt icke någon reservation, är det fåfängt att begära det. Undersöker man emellertid, hvad statsutskottet i denna ganska viktiga anslagsfråga nämnt rörande den norrländska stambanabyggnaden, så finner man statsutskottets mening på ett ganska otillfredsställande sätt framlagd och allt för litet omständligt motiverad. Utskottet säger nemligen på tredje sidan af betänkandet, att "då staten under sistlidna år genom köp förvärfvat jernvägen mellan Luleå och norska gränsen, å hvilken banas nedre del till Gellivara en ordnad trafik redan eger rum, har utskottet ansett det af flera skäl önskvärdt,

*Anslag till
fortsättande af
arbetena å
stambanan
mellan
Vännäs och
Öfver-Iuleå.
(Forts.)*

att nämnda jernväg genom ett skyndsamt färdigbyggande af stambanan till den å Luleå—Gellivara-banan belägna punkten Boden så snart som möjligt sammanbindes med statens öfriga banor.“ Det hade varit intressant för Riksdagen att få del af dessa ”flera skäl“, som statsutskottet i sin vishet för oss undanhållit. Jag tror, att det är mycket lätt att kasta fram påståendet, men i synnerhet svårt nog att detaljera och angifva hvilka dessa ”flera skäl“ äro. Då hade det blifvit för oss, ”menigheten“, om jag så får säga, möjligt att diskutera desamma och kanske komma till en annan åsigt än utskottet. Så har det likvisst nu icke skett. Jag kan förstå, att allting rör sig omkring malmfångsten i Gellivara, men, mine herrar, i den följande punkten, n:o 2, är fråga om stora kompletteringsarbeten för jernvägen, som går från Luleå upp till Gellivara och som anläggas och trafikeras uteslutande för malmfångsten vid Gellivara, och det synes mig nästan tidigt att med så stora kostnader sätta den i komplett skick, innan vi ännu veta, om staten kommer att rå om dessa malmfält. Det är numera, tack vare Gud, ett svenskt bolag, som eger denna stora malmtillgång, och jag tror, att detta bolag erbjuder densamma åt staten, men ännu tror jag icke, att någon kongl. proposition blifvit till oss aflemnad rörande inlösen af Gellivara malmberg. För inlösen häraf lär erfordras ett belopp af omkring två och en half millioner kronor. Då banan uteslutande har malmbergen att tacka för sin tillvaro och desamma äfven skulle utgöra enda skälet för banans öfvertagande af staten, borde statsutskottet hafva tagit litet bättre reda på denna så viktiga fråga.

Efter dessa små reflexioner rörande nyttan och nödvändigheten af att komplettera stambanan för att komma upp till Gellivara-banan säger utskottet, att det ”jemväl ur ekonomisk synpunkt vore en fördel, om densamma blefve färdig ju förr dess hellre.“ Ja, mine herrar, ur ekonomisk synpunkt, det vill med andra och klarare ord säga, att för att få förlusten på jernvägsrevenue minskad, är det skäl att *icke* bygga många och långa jernvägar i Norrland, ty det är oss väl bekant, att just de norrländska jernvägarna nedsatt revenue på landets samtliga jernbanor mot hvad den förut var, innan den norrländska stambanan anlades.

Den tredje anmärkningen — och det ingalunda den minsta — som jag finner mig föranlåten framställa, har redan blifvit berörd af den föregående talaren. Den afser sista frasen i statsutskottets ganska knapphändiga betänkande i denna punkt. Utskottet säger nemligen: ”på grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet, som framdeles kommer att afgifva förslag om sättet för anvisande af det föreslagna anslagsbeloppet, hemställa“ etc. Ja, under nuvarande förhållanden fruktar jag för, att statsutskottet får ganska svårt att reglera riksstaten för år 1893. Att någon säkerhet icke ännu inom statsutskottet finnes, huru medlen skola anskaffas, det finner jag ganska förklarligt, ty det beror på så mångahanda förhållanden, hufvudsakligen tullfrågan, att ingen människa i världen kan i denna stund säga, huru dessa frågor komma att lösas med afseende på inkomsten deraf för statskassan. Jag har under föregående riksdagar och redan

så tidigt som när den här — jag vågar säga — norrländska jernvägsfebern började i Riksdagen, i min ringa mån varnat för detta norrländska jernvägsbyggande. Man säger att dessa jernvägar äro nödvändiga för att öka konkurrensen och öka välmågan i Norrland, för odlingars upptagande m. m. m. m., och icke minst för den så kallade trävarurörelsen. Ja, mine herrar, redan för flera år sedan, då det var fråga om denna kustbana, tog jag mig friheten nämna, att trävarustransporten, med undantag af det som går på den så kallade Falu—Geffebanan, måste till följd af prisförhållandena försiggå på de stora elfvarna och kommer alltid att göra det, därför att det blir billigare än med jernväg. Dessutom går jernvägen tvärs öfver elfvarna och längs kusten, och trävaruforslingen från skogarna i Norrland går längs elfvarna ned mot kusten, således i ungefär vinkelrät riktning mot stambanan.

Hvad det beträffar, att jernvägen skulle befördra trävaruutförelsen, tror jag, att det kommer att sluta dermed, att Norrland förlorar sin åtkomliga skogsrikedom, och i det fallet slutar Norrland med att icke kunna bebos, ty klart är, att möjligheten af Norrlands bebyggande i synnerhet i skogsbygderna är beroende på, om skogen står kvar och icke utrotas. Man talar visserligen om, att Norrland genom dessa jernvägar skulle kunna blifva, jag vill icke precis säga, ett jordiskt paradiset, men något ditåt. Jag kommer dervid snarare att tänka på det bibliska paradiset, hvarifrån våra första föräldrar blefvo skjutsade genom keruben med det flammande svärdet — utan arbete och kläder.

Hvad beträffar den militära delen af frågan, som jag äfven förut tagit mig friheten angifva, då det ännu var tid att stäfja jernvägsbyggandet i Norrland, är det min innerliga öfvertygelse, grundad — jag vågar säga — på *någon* kunskap i militära ämnen, att det är icke på det sättet, som Norrland kan lyckas att blifva försvaradt åt oss. Hade de stora summor, som hittills nedlagts på den norrländska banan och som blifvit i detta betänkande angifna till, jag tror, 18,165,000 kronor, användts för direkt militära ändamål för Norrlands försvar, skulle vi i det fallet stå vida bättre beträffande Norrlands försvar än hvad nu är fallet med våra jernvägar.

Jag blef då icke trodd, och man har, såsom den föregående talarren sagt, med ofantlig energi sökt drifva fram jernvägsbyggandet först till Gellivarabanan. Naturligtvis kommer det sedan att fortsättas på andra sidan ända till Haparanda, och min öfvertygelse är, att denna stambanebyggnad till Haparanda är ett stort misstag. För att freda mitt eget samvete för framtiden ber jag att med några ord få framlägga min åsigt i detta hänseende och på så sätt få den förvarad i kammarens protokoll, ty min öfvertygelse är, att vår östra kolossala granne, som visserligen icke behöfver mera mark och mera folk än han eger, men deremot har största svårighet att komma ut till världshafven på alla sidor, trängtar efter att få en egen hamn för militära och kommersiella ändamål vid det stora världshafvet.

Rysslands hela åtrå att på den södra sidan komma fram till Indiska oceanen är icke, mine herrar, framsprungen ur begäret att få mera folk och land, ty detta rike har öfver nog af den sorten, utan för att

*Anslag till
fortsättande af
arbetena å
stambanan
mellan
Vännäs och
Öfver-Luleå.
(Forts.)*

Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
mellan
Vännäs och
Öfver-Luled.
(Forts.)

få en stor världshamn för sin handel samt för militära ändamål, och samma mål sträfvar naturligtvis denna stora östra granne att med afseende å oss vinna uti den Atlantiska oceanen, och det finnes för honom ingen hamn så vigtig att nå, som den s. k. Victoria-hamnen eller som vi kalla den Ofoten-hamnen. Den är af så vigtig beskaffenhet och har ett så ofantligt lyckligt läge både för militära och kommersiella ändamål, att Ryssland förr eller senare måste komma dit, antingen genom vänlig öfverenskommelse eller med vapenmagt. Och vi må sträfva emot så mycket som helst, vi må vinna segrar på detacherade ryska trupper inom Norrland, vi må föra kriget på ett för de svenska vapnen lika ärofullt sätt som under det sista finska kriget, men varen öfvertygade mine herrar, vi måste gifva vika för den ofantliga öfvermagt, som vid ett sådant tillfälle kan och måste utveckla sig.

Den som studerat Finlands jernvägskarta — jag har en sådan här — finner med förskräckelse, att Ryssland drager fram icke *en*, utan *tre* olika jernvägar mot Haparanda. Den ena, den s. k. kustbanan, är redan färdig till Uleåborg; den andra, som kommer att gå ut ifrån Svensksund — som nu på finska heter Kotka — går rakt i norr och har kommit ända till Kuopio och kommer att fortsättas på icke svår terräng äfven till Uleåborg. Och dessutom finnes en tredje jernväg, som, utgående från Wiborg, kommer att draga fram mellan de finska sjöarne på ena sidan och Ladoga-sjön på den andra och som redan är under anläggning och nått fram till ett ställe, som på kartan kallas Joensuu, hvilket ligger uppe i norr och på finska har namnet Pielisjoki, och denna tredje jernbana kommer att taga samma riktning som de 2 förstnämnda genom nordliga Finland, och alla sammanträffa de vid Torneå. Det kan synas, som om detta vore ett tillmötesgående mot Sverige, som vill draga sin jernväg å sin sida upp till Haparanda; men min öfvertygelse är — och denna öfvertygelse är grundad på mera än endast lösa antaganden —, att meningen med dessa tre jernbanor i Finland är att kasta och till stor myckenhet kunna kasta fram trupper i nordliga Finland. Dessutom, mine herrar, är vägen mellan Jakobstad på finska sidan och Umeå på den svenska så kort öfver den s. k. Bottniska viken, att med de transportmedel, som stå till Rysslands disposition, det för detta land är mycket lätt att kasta en betydlig krigsstyrka på den norrländska kusten, innan vår krigsstyrelse haft tillräcklig tid att göra några motanstalter, och sedan helt simpelt afskära den nu ifrågavarande stambanan, hvarigenom den återstående delen i norra delen af Norrland blefve aldeles onyttig för oss. Också har finska landtdagens jernvägsutskott redan i februari sistlidet år beslutit förorda en undersökning beträffande en jernvägssträcka Uleåborg—Torneå samt anhållit, att en regeringsproposition om banans byggande måtte vid tillfälle föreläggas ständerna.

Med sådana förhållanden för ögonen, i fall man *vill* se dem, synes det mig, som om det hade varit klokast att icke alls fortsätta något byggande af jernvägar i Norrland, utan använda dessa penningmedel på vida direktare anstalter för betryggande, om det är möjligt, af Norrlands bibehållande under svenska kronan. Det finnes ett medel, mine herrar, att göra detta, men detta medel är af, jag vågar säga,

international betydelse, och svenska regeringen kan således icke ensam hafva bestämmanderätt i frågan; det vore att så fort sig göra låter befästa den svaga och så viktiga punkten Victoria-hamnen samt söka, om det är möjligt, genom diplomatiska åtgärder få den förklarad för neutral plats, och dessutom icke underlätta fiendtliga anslag på Norrland genom att så att säga för deras räkning bygga våra jernvägar. Ty kommer det till en strid och Ryssland kommer fram till denna hamn, så, med de medel krigsvetenskapen, krigsbyggnadskonsten och befästningskonsten lemna oss i händerna, torde det icke behöfvast lång tid förr än med jernbefästningar, med detacherade torn af tillräcklig styrka en så viktig hamn af en så stor och mäktigt stat snart kan sättas i stånd att fullt motstå en annan magts försök att inkräkta densamma. Och den, som sett det topografiska läget af denna Ofotenhamn med afseende å möjligheten att mot sjösidan skydda och försvara den, finner snart, att detta alls icke är svårt att göra, hvarigenom äfven det stora land, som har det största intresset att mota Rysslands okkupation af hamnen, nemligen England, skulle för sent ångra sig, att det icke i tid vidtagit några åtgärder deremot.

Således, att Ofoten-hamnen sättes i fullt försvarbart skick både mot sjösidan och de omgifvande bergen, att icke vidare draga fram den jernväg, som nu är byggd till Gellivara, längre för att komma till Ofoten, utan använda de penningar, de stora summor, som komma att åtgå för stambanans framdragande till Haparanda, på direkt militära ändamål och försvarsanstalter beträffande både vårt rörliga och fasta försvar i Norrland, anser jag både politiskt och militärt vida viktigare, än att som nu skett kasta ut för denna statsreglering, mine herrar, 6,800,000 kronor på jernvägar.

Jag skulle som sagdt beträffande det i första punkten föreslagna anslaget hafva velat begära en nedsättning till 2 millioner och att dessa anskaffandes genom *lån*, men då ingen utsigt finnes till framgång för en dylik mening, ämnar jag i denna punkt icke göra någon framställning om ändring i hvad utskottet föreslagit, men har velat hafva min åsigt rörande denna viktiga fråga förvarad i kammarens protokoll.

Herr vice talmannen: Då yrkande här framstälts om återremiss till utskottet af den föreliggande punkten, har jag ansett mig skyldig att hos kammaren värdsamt hemställa, att kammaren behagade bifalla densamma såsom utskottet föreslagit den.

Jag ämnar nu icke närmare ingå på det yttrande, vi nyss hört af den värde talaren på elfsborgsbänken; hvad han nämnde berör icke egentligen nu föreliggande fråga, som endast afser en fortsättning af banan upp till Boden. Hans anmärkning mot utskottets motivering, att utskottet icke ansett sig behöfvast uttala, af hvilka skäl det vore önskvärdt, att vi snart nådde denna punkt, vill jag dock något uppehålla mig vid. Skälen syntes oss ligga i öppen dag och behöfde icke uttalas, så mycket hellre som det icke var fråga om att höja anslaget till de norrländska banorna, utan endast att bibehålla det anslag, som nu redan under tre år utgått, vid sitt vanliga belopp. För att nå fram till Boden fattas endast omkring 8 millioner kronors anslag. Bi-

*Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
mellan
Fännäs och
Öfver-Luleå.
(Forts.)*

*Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
mellan
Vännäs och
Öfver-Luleå.
(Forts.)*

faller Riksdagen i år hvad som begärts, återstår endast ett års lika stort anslag, och man har nått Boden. Och jag vågar påstå att, om Riksdagen förut haft intresse af att med ungefär 4 millioner om året nå en bestämd punkt i norr, så har detta intresse, sedan staten blifvit egare af Luleå—Gellivara-banan, ovilkorligen blifvit större i följd af dermed förknippade ekonomiska fördelar. Ur denna synpunkt kunna anordningar vidtagas för trafiken, så väl å Luleå—Gellivara-banan som å den uppåtgående banan, hvilka skulle blifva till fördel för begge. Jag kan således icke finna något skäl, hvarför Riksdagen nu, då man närmar sig målet, skulle minska anslagsbeloppet.

En annan ärad talare anmärkte, att utskottet icke uttalat sig om huru penningarna skola auskaffas. Den föregående talaren har tydligt svarat derpå. Förr än Riksdagen fattat beslut i de frågor, som afse de väsentligaste inkomstbeloppen, förr än Riksdagen fattat beslut i de anslagsfrågor, som mest inverka på budgeten, kan utskottet omöjligt föreslå huru mycket som skall tagas af statsmedel eller huru mycket som måste lånas. Samma uttrycksätt som i år begagnats har alltid användts, och jag tror icke skäl finnes att frångå denna praxis. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt och vidare derpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten II.

*Anslag till
komplette-
ringsarbeten å
Luleå—Gelli-
vara-banan
m. m*

Friherre Klinckowström: Herr talman, mine herrar! Jag ber kammaren om ursäkt, att jag åter begärt ordet för att yttra mig äfven i den andra punkten af statsutskottets utlåtande, hvilken ensamt berör kompletteringsarbeten på den af staten nyss förvärfvade s. k. Luleå—Gellivara-banan. Denna del af utskottets betänkande är vida mer sakrik, än den föregående punkten med afseende å nödvändigheten och fördelarne af denna bana. Men mig förefaller, att den illusion, som både regeringen och statsutskottet gjort sig om malmtransporten å denna Gellivara-bana, väl mycket påminner om La Fontaines fabel om mjölkfickan och mjölkkrukan. Jag tror nemligen, att intill dess det visat sig, att staten kunnat på skälga villkor förvärfva sig eganderätt till det s. k. Gellivara malmberg, som nu på sätt jag nyss nämnde eges af ett bolag af icke så många personer och hvilket bolag lär vara villigt att för 2 $\frac{1}{2}$ millioner afyttra detsamma till staten — innan båda statsmagterna enat sig i denna fråga, tror jag, att det är för tidigt att på denna bana påkosta den summa af 2,800,000 kronor, som statsutskottet bär föreslagit att upptaga såsom lån. Jag får därför i denna punkt förena mig med de två ledamöter af Andra Kammaren, hvilka förordat, "att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, att Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande ställer ett belopp af 1,200,000 kronor, att i mån af behof lyftas i riksgälds-

kontoret, för att användas till kompletteringsarbeten å Luleå—Gellivara-banan och till inköp af rullande materiel för densamma äfvensom till ersättande af de för banan under år 1891 hafda utgifter.“ Och får jag vördsamt anhålla om proposition på detta reservanternas förslag.

*Anslag till kompletteringsarbeten å Luleå—Gellivara-banan
m. m.
(Forts.)*

Herr Almgren, Fredrik: Då 1890 års Riksdag beslöt inköp af Luleå—Gellivara-banan, skedde det på så sätt, att begge kamrarne gáfvo sitt bifall till statsutskottets tillstyrkande utlåtande. Motiveringen till detta utlåtande var helt kort. Den hänvisade till den kongl. propositionen och till statsrådsprotokollet; det är således på grund af dessa uttalanden i Kongl. Maj:ts proposition och statsrådsprotokollet, som Riksdagens beslut i frågan måste anses vara fattadt. Men på båda ställena påvisades alldeles bestämdt nödvändigheten af ett anslag, beräknadt till 3,323,000 kronor, för banans sättande i fullt trafikabelt skick. Vore förhållandena i denna stund sådana som de för två år sedan antogos skola blifva, är det klart, att vid denna riksdag svårigen något annat kunnat ifrågasättas, än att detta anslag skulle beviljas. Men förhållandena hafva i någon mån ändrat sig. Af de fleste af dem, som vid 1890 års riksdag röstade för banans inköpande, torde det nog hafva varit betraktadt såsom ett axiom, att Gellivara-malmen hade en stadgad marknad. Nu drages emellertid detta i tvifvel, och det är på grund af ett sådant tvifvel, som statsutskottet yrkat varsamhet vid nedläggandet af ytterligare medel på banan och som statsutskottet föreslagit en så högst betydlig reducering i det af Kongl. Maj:t begärda beloppet. Det kan icke nekas, att förhållandena i närvarande ögonblick äro så ogynnsamma som möjligt för att häfva dessa tvifvel. Ty visserligen är det sant, att malmbrytningen vid Gellivara för tillfället har ganska stora dimensioner och att kontrakt kunna uppvisas på under 1892 betingade belopp af brytning af ända till 700 tons om dagen; men deremot fattas för ögonblicket bestämdt bevis för att hundra tusentals tons malm äro kontraherade till vare sig export eller transport. Under sådana förhållanden och då kammaren lika väl som statsutskottet lärer fordra alldeles afgjorda och bindande bevis på att de tvifvel, som i statsutskottets utlåtande uttalats, äro häfda, synes det mig vara lönlös möda att yrka på bifall till Kongl. Maj:ts proposition i frågan. Deremot anser jag mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på en annan sak, som gör, att det af statsutskottet såsom ett maximum fastställda beloppet i sjelfva verket måste betraktas som ett minimibelopp. Granskar man nemligen det af herr Sundberg uppgjorda kostnadsförslaget till banans sättande i trafikabelt skick, eliminerar man från detta förslag allt, som icke bestämdt angår banvallens sättande i sådant skick, att den kan bära en något så när tung malntrafik, och eliminerar man vidare det jemförelsevis ringa belopp, som skulle erfordras för vissa stations- och andra anläggningar, behåller man således af detta förslag endast sjelfva kärnan, så finner man ända, att den summa, som erfordras för att sätta banan i trafikabelt skick, med ett par hundra tusen kronor öfverstiger det af statsutskottet såsom maximum uppställda beloppet.

Om nu detta af utskottet föreslagna belopp af kammaren bifalles,

Anslag till
komplette-
ringsarbeten å
Luleå—Gelli-
varabanen
m. m.
(Forts.)

om det blir Riksdagens beslut, att under innevarande år banan endast för detta belopp skall sättas i stånd, så synes mig klart, att banan kommer att uppvisa ett ofullständigt skick och nödvändigheten måste göra sig gällande att komplettera den under det trafiken pågår och i den mån trafiken utvecklar sig. Detta är ett experiment som *kan* lyckas; det kan lyckas, i fall trafiken endast långsamt utvecklar sig, så att kompletteringen af banan steg för steg kan följa dess utveckling. Men det kan också misslyckas, ty det kan hända, att i slutet af detta eller i början af nästa år en större malmtransport erbjuder sig på kanske ett par hundra tusen tons under ett år. Hvad blir följden? Jo, antingen måste man tillbakavisa denna transport och går sålunda miste om en stor inkomst, eller också transporteras denna malm massa på en bana, som icke är apterad för den och som därför kommer att kosta rätt betydligt i underhåll. Under sådana förhållanden är det att tänka på, huruvida den sista eventualiteten är så sannolik. För min del vågar jag icke derom yttra mig. Jag tror visserligen icke, att denna sannolikhet är så stor, men jag vill heller icke hafva sagt, att möjlighet dertill saknas. Deremot anser jag det vara af allra högsta vikt för banans framtid, att förhoppningarna på dess rentabilitet uppfyllas i det afseendet åtminstone, att den gifver ränta på det kapital, som derå nedlagts *utöfver* inköpspriset; och i fall icke den sistnämnda eventualiteten af mycket stark transport inträffar, skulle det verkligen kunna hända, att banan icke uppfylde dessa förhoppningar, om på dess iordningsställande nedlagts en nämnvärdt större summa än den af utskottet föreslagna. Det är därför, herr talman, som jag ber att få ansluta mig till statsutskottets uttalande och yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fränckel: Då jag tagit mig friheten framlägga en något olika mening endast beträffande sjelfva motiveringen till statsutskottets föreliggande utlåtande, skall jag bedja att få precisera min ställning i frågan.

Jag kan då icke neka till att det sätt, på hvilket denna anslagsfråga nu framkommit på Riksdagens bord, förefaller mig icke vara det, hvarigenom Riksdagen blifvit i tillfälle att bedöma, hvilka utgifter som för närvarande böra nedläggas på denna af staten förvärfvade bana. Om jag då först går till den kongl. propositionen, finner jag, att Kongl. Maj:t i främsta rummet lugnat Riksdagen dermed, att det anslag af 6,750,000 kronor, som ställes till Kongl. Maj:ts disposition för att dermed förvärfva Luleå—Gellivara-banan, icke ännu blifvit till fullo disponerad, då banan nemligen inköpts för 6½ millioner och de kostnader, som dessutom voro afsedda för köpets verkställande och hvilka beräknades till 250,000 kronor, endast uppgått till 20,000 à 30,000 kronor. I detta afseende tror jag, att de verkliga siffrorna tarfa en korrigerung. Lånet, hvilket herrarne torde påminna sig måste tagas under ogynsamma förhållanden, var ett 4 procents lån, som staten endast kunde skaffa till ett pris af 97½ procent. Förlusten således för att till pari återbetala detta lån torde i rundt tal kunna uppskattas till 250,000 francs eller inemot 200,000 kronor. Vidare har, sedan detta

lån togs, sedan liqviden verkstälts, banan varit använd på ett högst minimalt sätt, och detta lån, som nedlagts i sin helhet på banan, har således under ett år, om jag så får säga, legat räntelöst. Utom de 6½ millioner, som betingade en ränta af 4 procent, har alltså banan, innan detta anslagskraf framkommit, kostat staten ytterligare cirka 250,000 kronor. Jag tror således, att siffrorna angående det billigare sätt, hvarpå staten åtkommit banan, på denna grund kunna anses böra korrigeras, och att man icke till följd af de nämnda besparingarne kan hafva anledning att på banan nu nedlägga mer än som af behofvet nödvändigt anses påkalladt.

Men icke nog härmed! Den tid denna bana trafikerats har, såsom jernvägsstyrelsen i sitt betänkande visar, redan medfört förlust; och denna förlust skall, enligt Kongl. Maj:ts beslut af den 31 december förlidet år, icke särskildt bokföras, utan skall jemväl drabba öfriga trafikerade statsbanor. Denna förlust bör således också tilläggas det kapital, som nu redan nedlagts på banan. Jag tror följaktligen icke, att man skall anses göra sig skyldig till öfverdrift, om man säger, att staten i närvarande stund nedlagt på Luleå—Gellivara-banan en summa af 7 millioner kronor. Om man då vet, att denna jernväg icke förvärfvats därför, att staten på den ville göra någon finansiell vinst, och man ytterligare vet, att många särskilda anledningar talade för detta, enligt mitt förmenande, lyckliga beslut, då staten beslöt sig för att ur utländingars händer inköpa denna jernväg, så hade man möjligen kunnat tänka sig, att, då det var fråga om att komplettera denna bana och försätta den i ett skick något bättre än det, i hvilket den lemnades, man vid den förberedande behandlingen af det anslag som därför äskades skulle gå till väga med den största möjliga varsamhet. I detta fall har man icke haft rättighet att hoppas, att jernvägsstyrelsen skulle behandla frågan annat än ur jernvägssynpunkt; och det tyckes den ej heller hafva gjort, ty den har icke dragit i betänkande att i sin framställning till Kongl. Maj:t begära, utom de nu af regeringen begärda 4 millionerna, ytterligare 1,800,000 kronor till ökad materiel och till anläggningar vid Luleå, eller i rundt tal 5,800,000 kronor.

Man frågar sig då: huru är det möjligt, att man kunnat komma till dessa siffror? Jo, det är naturligtvis möjligt, om man icke vill underkasta denna fråga någon annan beredning än ur synpunkten att med ett slag af denna bana söka åstadkomma en, om jag så får säga, ideal-statsbana. För mig ställer sig saken så, att då staten förvärfvat den ifrågavarande banan *för helt andra ändamål*, hade man nu bort göra sig den frågan: hvilka äro de absolut nödvändiga anordningar, som jag på detta jernvägsspår måste vidtaga för att kunna frakta omkring hundra tusen tons malm från Gellivara till Luleå (en frakt som visserligeu icke finnes, men som är stäld i utsigt)? Går jag ut ifrån den synpunkten, förvånar det mig, att man till grund för sitt kraf på anslag af Riksdagen till detta ändamål lägger ett sådant kostnadsförslag som det af herr Sundberg 1889 uppgjorda. Jag vill visst icke klandra detta kostnadsförslag, men som herrarne torde påminna sig, uppgjordes det för ett helt annat ändamål än det som nu föreligger. Herr Sundberg fick nemligen uppdrag att se efter, hvad

Anslag till kompletteringsarbeten å Luleå—Gellivara-banan m. m.
(Forts.)

Anslag till
komplette-
ringsarbeten å
Luleå—Gelli-
varabanan
m. m.
(Forts.)

som fattades för att banan skulle vara satt i komplett skick, och att säga, hvad han på den grund ansåg, att man borde kunna betala för banan. Om jag såsom tekniker och samvetsgrann tekniker får en så beskaffad fråga mig förelagd, är det min skyldighet att göra kostnadsförslaget så komplett som möjligt och min skyldighet att påvisa alla brister som finnas att afhjelpa, innan banan är att anse såsom en fullgod statsbana. Derigenom kommer också herr Sundberg utan några öfverdrifter upp till en summa af 3,323,000 kronor. I hvad mån detta belopp kan anses vara för banans kompletterande inom de gränser, statsutskottet föreställt sig, behöfligt eller icke, torde bäst framgå af jernvägsstyrelsens egen utredning. Jernvägsstyrelsen har nemligen förklarat, att då banan mottogs af staten, måste på densamma genast nedläggas en kostnad af 550,000 kronor för att sätta den i trafikabelt skick. Trafiken har sedan fortfarit dels med normalt antal tåg mellan Luleå och Boden och dels med ett tåg i hvardera riktningen mellan Luleå och Gellivara. Spåret är således i sådant skick, att staten nu kan säga, att det kan trafikeras på detta sätt; och det tyckes för hvar och en, som har någon kännedom om dit hörande förhållanden, att det måste vara många andra kostnader som här upptagits, om man skall kunna förklara, att det nu begärda anslaget skulle vara af behovet påkalladt. Den bana, hvars spår är i sådant skick, att det kan trafikeras för malmtransport från Gellivara till Luleå, den banan kan icke för komplettering af *samma* spår — märk väl, detta samma spår — behöfva ytterligare öfver 3 millioner.

Statsutskottet har också i sitt betänkande åberopat ett uttalande af nuvarande chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, då han i augusti 1888 besökte banan, hvilket uttalande återfinnes i det betänkande, som blifvit riksdagsmännen delgifvet beträffande köpet af Luleå—Gellivara-banan. Han säger: "Vid ett sådant förhållande är det obestrifligen ett riktigt system att, såsom här skett, till en början utlägga banan dels i tillfälliga lutningar och dels, der tidsödande arbeten möta, såsom broar eller större skärningar, att kringgå desamma, ehuru bolaget, må hända till följd af mindre fullständiga undersökningar härutinnan, synes hafva gått väl långt, hvarigenom arbetena torde blifva mer än behöfligt kostsamma." Vidare har han såsom slutomdöme om banan förklarat, att densamma i allmänhet var af *god beskaffenhet* och "att *icke kostnader derpå sparats*, samt att hvad som å linien Luleå—Gellivara återstår att utföra är af *ringa betydelse i jämförelse med hvad som redan blifvit gjordt*, och att således all anledning finnes att antaga, att banan inom kort skall på ett tillfredsställande sätt blifva fullbordad och derefter kunna besörja den påräknade stora malmtransporten."

Häraf torde också framgå, att öfverste Richert ansåg, att, vare sig denna bana befinner sig i enskildes eller den befinner sig i statens händer, densamma endast bör behandlas och anordnas för den ifrågasatta transporten. Jag ber i det fallet få bemärka, att här icke är fråga om vare sig lokaltrafik eller persontrafik, utan det är helt simpelt fråga om att åstadkomma en malmtransport för möjligast billiga pris från spårets ena ändpunkt till den andra.

Jag tror således, för min del, att statsutskottet haft grundade skäl att ur det nu föreslagna anslaget stryka alla sådana poster, som man kunde anse gå utöfver detta af mig nu antydda ändamål. Faktiskt är ju, att hade den utredning, som borde hafva legat på Riksdagens bord då anslaget begärdes, gått i den rätta riktningen, hade den bort börja med en undersökning, i hvad mån utsigt kunde finnas för att denna malmtransport verkligen skulle kunna komma till stånd. Derutöfver hade det bort finnas en utredning, hvilka högsta fraktkostnader denna malm kunde tåla, och hvilka åtgärder därför närmast borde vidtagas för att göra omlastningen i Luleå så billig som möjligt, för att på så sätt söka befodra den trafik man *vill* åstadkomma. Man skulle icke i första rummet sökt åstadkomma medel för att sätta banan i det skick, att den vore jemförlig med andra statsbanor. I detta, som jag tagit mig friheten påpeka, ligger gifvetvis, att utskottet deremot för sin del icke saknat skäl att tillstyrka det anslag, som Kongl. Maj:t begärt för att öka banans materiel. Om malmtransporten skall komma till stånd, måste ju materiel för denna transport finnas, och någon olägenhet i afseende på förtidiga anslag för materiel, i fall frakten sedan icke skulle komma till stånd, förefinnes icke, ty då norra stambanan blir färdig, kan denna materiel användas på annat håll söderut.

Då jag således, för min del, står på den bestämda ståndpunkt, att redan det af utskottet nu begärda anslaget är fullt tillräckligt för att med detsamma sätta sjelfva spåret i det skick, att en så beskaffad malmtransport kan ega rum, och att vidare anskaffa den materiel för ifrågavarande malmtransport, som är behöflig och att dessutom täcka det förskott, som Kongl. Maj:t redan måst lemna för att man skulle kunna underhålla trafiken, har jag ansett, att motiveringen af detta anslag bort gå i den riktning, att man bestämdt förklarade att man icke gifver detta anslag såsom "på hand" för de 4 millioner, utan att det lemnas därför att man anser, att det bör vara tillräckligt för att med detta belopp sätta banan i det skick, för hvilket den är ämnad. Jag har därför, såsom kammaren behagade finna, tagit mig friheten att i sjelfva betänkandet föreslå en annan motivering, då utskottet i sin motivering låter framskina möjligheten, att man redan inom den närmaste framtiden kunde påräkna ett högre belopp för detta ändamål. Jag har därför i afseende på tredje stycket uppifrån på sid. 13, der utskottet säger: "banans kompletterande utöfver hvad trafikens ändamålsenliga bestridande och nödig trygghet fordrar bör uppskjutas", ansett detta vara en fingervisning, att man en annan gång kan begära ytterligare anslag. Jag har därför ansett, att man bör precisera detta så: "att utskottet har ansett, att några andra arbeten å banan utöfver hvad den ofvannämnda trafikens ändamålsenliga bestridande och nödig trygghet för densamma fordrar icke böra komma i fråga, åtminstone icke förr än en bestämd erfarenhet vunnits om trafikens omfattning och beskaffenhet."

Då jag naturligtvis i afseende å denna motivering icke ämnar göra något yrkande, men å andra sidan anser att hvarje förändring i det af statsutskottet nu begärda anslaget svårigen skulle kunna moti-

Anslag till kompletteringsarbeten å Luleå—Gällivarebanan m. m.
(Forts.)

Anslag till
komplette-
ringsarbeten å
Luleå—Gelli-
varabanan
m. m.
(Forts.)

veras, då man icke kan ingå i kostnadsförslaget öfriga detaljer, så skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm: Då den siste talaren icke gjorde något yrkande i afseende å motiveringen, återstår gent emot statsutskottets kläm endast den af den förste talaren framställda anhållan om bifall till de två reservanternas från Andra Kammaren förslag. Säsom herrarne se af reservationen, hafva reservanterna, i stället för de af statsutskottet föreslagna 2,800,000 kronor ansett, att utom 550,000 kronor till ersättning af redan verkställda utgifter och 300,000 kronor för inköp af några lokomotiv och lastvagnar derutöver endast behövas för banans iståndsättande 350,000 kronor. Det är mig omöjligt att finna, efter hvad beräkningsgrund reservanterna kommit till denna slutsiffra. Den påminner snarare om Kajsa Wargs recept: "man tager efter behag".

Skulle ett sådant beslut verkligen blifva Riksdagens, ber jag få framhålla, att i det kostnadsförslag, som omtalades af den siste talaren, förekommer säsom alldeles ovilkorligt en summa af 100,000 kronor till jordlösen, som nemligen staten öfvertagit säsom en skuld vid inköpet af banan. Vidare tillkommer för syllar, som måste omläggas, 100,000 kronor, och sedan äro ytterligare den 5 februari utanordnade 100,000 kronor. Återstår således för hela denna långa linie 50,000 kronor, enligt reservanternas förslag, för att dermed göra de allra oundvikligaste saker. En del stugor och hus, i hvilka banvakterna i dessa ödsliga trakter äro boende, måste något omhuldas och repareras. Det måste äfven, säsom alla erkänna, vidtagas vissa åtgärder i afseende å sjelfva banan. Det är därför alldeles omöjligt att inom denna summa inskränka reparationsarbetena.

Det återstår då att se till, huruvida den af statsutskottet tillstyrkta summan verkligen är för hög. Jag var sjelf ifrån början, då denna fråga behandlades, af den åsigt, att den af utskottet nu föreslagna summa kunde betydligt nedprutas. Men ju mera jag inträngde i frågan, dess mera fann jag, att man icke vågade göra en sådan nedsättning. Men i utskottets förslag är faktiskt en större nedprutning gjord, än som framgår af siffrorna, till belysning hvaraf jag vill påpeka den principiella skillnaden emellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag. Kongl. Maj:t har anhållit om en summa af 4 millioner kronor för banans "försättande i fullständigt skick". Statsutskottet har tillstyrkt endast 2,800,000 kronor. Men detta är icke hufvudskillnaden, utan skillnaden är den, som af den föregående talaren blifvit så starkt betonad. Det har nemligen inom utskottet ansetts, att denna bana bör betraktas och behandlas säsom en, om jag så må säga, grusbana. Den bör icke sättas i ett fullständigt skick, men den bör å andra sidan sättas i sådant skick, att icke svenska staten utsätter sig för att, när svenska medborgare begära att kunna komma fram med sin malm på densamma, det icke skall finnas möjlighet för dem att göra detta. Det af statsutskottet föreslagna beloppet är ingalunda gifvet säsom en summa, den der skall under alla eventualiteter utgå, utan det är gifvet säsom ett, om jag så må kalla det, förslagsanslag för att, om ock när behof framspringa, kunna af jernvägsstyrelsen användas för

att tillfredsställa detta behof. Deri ligger den stora principiella skillnaden emellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag. Den siste talaren har i sin afvikande mening i afseende å motiveringen sökt bestämdt uttala detta. Men han kan icke anse att vi inom utskottet uttalat något annat, då han i *sin* motivering säger "den *ofvannämnda* trafikens ändamålsenliga bestridande" etc., d. v. s. den trafiken tillstyrker han, men just på grund af hvad förut inom utskottet har uttalats. Således är det äfven enligt hans mening tydligen uttaladt i utskottets betänkande, att detta anslag bör begagnas på detta vis.

Jag vill tillägga en sak i denna fråga: Herrarne minnas allt för väl, att bland de många anledningar, som förefunnos för inköpaudet af denna bana, betonades särskildt den, att man ansåg, att genom den då gifna koncessionen och genom höga frakttaxor jernvägsbolaget skulle kunna hindra vår svenska malm att nedföras till dem, som önskade få den, och hindra dem, som voro der uppe, att sälja sin malm. Mig synes det föga ädelt, om man skulle göra, som den förste talaren menade, strypa till och omöjliggöra för de svenske män, som ega dessa malmberg, att kunna få nedfrakta sin malm, för att sedan få köpa desamma. Detta anser jag, för min del, ingalunda vara ett staten värdigt beteende, frågan må sedan förekomma om inköp eller icke inköp. Men fritt må den då behandlas; mig förefaller det motbjudande att för realiserande af en sådan tanke sätta press på nuvarande egarne af malmen. Jag tror därför, att statsutskottet har iakttagit nödig varsamhet och försigtighet i detta fall och på samma gång funnit en sådan siffra, som man kan stå till svars för och som icke omöjliggör sjelfva saken.

På dessa grunder anhåller jag om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Berg, Lars: Med anledning af den näst föregående talarrens yttrande ber jag endast att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att hans anmärkning i afseende på frågans bristande utredning icke är fullt befogad. Den utredning, som såväl jernvägsstyrelsen som utskottet förebragt, innebär nemligen fullständiga beräkningar såväl för banans sättande i ett fullfärdigt skick som äfven för dess sättande i ett mindre fullfärdigt men dock för en lättare trafik tillfredsställande skick. Den omständighet, som bland annat anförts såsom bevis på en bristfällig och otillförlitlig utredning, att nemligen densamma redan vore ett par år gammal, är af så mycket mindre betydelse, som den man, hvilken uppgjort denna beräkning, sedan dess flere gånger varit i tillfälle att på platsen kontrollera densamma. Han har äfven sedan dess yttrat sig i denna sak. Dessa beräkningar äro således af samma person flere gånger kontrollerade och måste således anses vara, så vidt möjligt, tillförlitliga.

Hvad som vidare anförts för att bevisa, att banan skulle behöfva en mindre summa för att sättas i tillfredsställande skick, och som äfven utskottet åberopat för sin motivering, att nemligen chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, i sin berättelse öfver verkställd besigtning af banan år 1888, skulle hafva sagt, att så mycket vore på banan åtgjort, att det, som återstode att göra, vore af ringa be-

Anslag till kompletteringsarbeten å Luleå—Gällivarebanan
m. m.
(Forts.)

Anslag till
komplette-
ringsarbeten å
Luleå—Gelli-
varabanen
m. m.
(Forts.)

tydelse, så har ovilkorligen nämnda utlåtande missuppfattats. Ty detta yttrande gafs under den då rådande föreställningen, att ingenting vore åtgjortt uppe vid banan, och att denna icke ens på lång tid vore möjlig att trafikera. Han fann en bana, visserligen provisionel, men likväl spikad och farbar med lokomotiv samt försedd med rullande materiel. Under sådana förhållanden och med kännedom derom, att terrasseringskostnaderna på stambanorna icke i regeln uppginge till mer än 25 å 30 procent af hela anläggningskostnaden, kunde det här med fog påstås, att, då banan var railslagd och körbar, det hufvudsakliga var gjordt, i jemförelse med hvad som återstod att göra. Men ingalunda bevisar detta, att en 20 $\frac{1}{2}$ mil lång bana, som är provisionelt utlagd, icke skulle behöfva 3,300,000 krouer för att blifva sådan, att den kan för trafik öppnas samt att den kan motstå tidens åverkan och utan allt för dryga utgifter underhållas.

Skulle icke utskottets förslag blifva antaget, kommer nemligen banan att befinna sig i ett så underhålligt skick, att den blir svår och dyr att underhålla. Redan från den syupunkten måste mau yrka på, att den ställes i ett sådant skick, att förekommande transporter derå kunna utföras, samt att den blifver möjlig att utan öfverdrifna kostnader vidmagthålla.

Jag skall be att få tillägga, att i orterna der uppe hade mau gladt sig åt att banan öfvergått från utländska till svenska händer, synnerligast som mau förut haft all anledning att klaga öfver den brist på förutseende, på intresse och kapital, äfvensom på de ständiga omskiftningar, som oafbrutet följde banans byggande. Mau helsade därför med glädje den dag, då svenska händer, i synnerhet då de voro ombud för svenska staten, togo hand om banan. Samtidigt höjdes dock många röster, att svenskarne ofta äro mindra energiska och mindre kapitalrika och äfven mindre insigtsfulla än de utländska. Kanhända, sade mau, komma nihilistiska tendenser att göra sig gällande inom styrelsen för banan, i fall den öfvergår i svensk ego. Kanhända lemnas banan utan nödig vård. Skulle Riksdagen nu förvägra nödiga föreslagna medel, då skulle dessa olycksprofetior besanna sig. Jag är dock förvissad om, att Första Kammaren icke genom sitt blifvande beslut skall gifva anledning till att något sådant kommer att ske. Jag är förvissad om att Första Kammaren åtminstone skall bifalla utskottets förslag, hvilket jag anser vara mycket knappt tilltaget, men hvartill jag, som helst ville förordas Kongl. Maj:ts proposition, dock anser mig härvid böra yrka bifall.

Herr Reuterswård: Jag skall icke inlåta mig på sjelfva frågan. Det är endast emot de motiv, som framlades af den ärade talarren på uplandsbänken, som jag måste protestera, i fall dessa motiv legat till grund för statsutskottets framställning i detta hänseende. Han sade nemligen, att svenska medborgare egde rätt begära, att staten skulle forska fram deras malm hvarthän de önskade. Jag undrar hvar detta står skrifvet! Gör mau det till regel, skulle vi bergsbruksidkare litet hvar vilja inkomma med begäran, att staten hjälper

oss att bygga de jernvägar, som vi behöfva för att forsla fram vår malm.

Sedermera yttrade samme talare, att det skulle vara föga ädelt af svenska Riksdagen att lägga hinder i vägen för att, om ett inköp af dessa malmfält skulle ifrågakomma, de ej måtte blifva för högt betalda. Hvar står det skrifvet, att något sådant skall komma i fråga? Man har visserligen hört talas derom, men någon kongl. proposition har icke i detta hänseende aflåtits. Dessutom får jag säga, att oädelt kan det väl icke kallas, för hvar och en som ställer sig på den ståndpunkten, att icke kasta bort millioner kronor, förrän det är absolut nödvändigt. För min del skulle jag ingenting hafva emot att, såsom sagdt, detta anslag blefve nedsatt, och att statsutskottet ännu en gång toge denna fråga under ompröfning. Att sätta i fråga något högre belopp än det, som förordades af talaren på stockholmsbänken, tycker jag icke kan komma i fråga. Jag kan icke föreställa mig, att det skulle vara nödvändigt att under år 1893 nedlägga ända till 3 millioner kronor på denna bana. Om dessa millioner fördelades på åren 1894 och 1895, tror jag icke att någon stor skada deraf skulle uppkomma. Det är väl sant, att här är meningen att till hufvudsaklig del begagna sig af lånta medel. Men, mine herrar, lånta medel skola också återbetalas med statsmedel. Min öfvertygelse är den, att, när man kommer derhän, att budgeten för 1893 skall uppgöras, såväl stats- som bevillningsutskottet skola hafva det skanska brydsamt att få debet och kredit att gå i hop. Om besparingar i dessa utgifter kunna göras, vore det mig särdeles kärt. Jag har, för min del, ingenting emot, att frågan återremitteras till statsutskottet.

Anslag till kompletteringsarbeten å Luleå—Gällivarebanan m. m.
(Forts.)

Herr Tamm: Jag skall blott be att, med anledning af den siste ärade talarens yttrande, få säga, att jag aldrig gjort ett sådant uttalande, att staten skulle vara skyldig att framforsla malm. Jag sade endast, att staten icke eger rättighet att för några biasigter hindra detta. Jag anser sådant icke vara ädelt och jag har trott mig ega rätt att taga upp denna sak, när den förste talaren temligen tydligt betonade detta, då han talade om inköpet af banan. Det var honom jag svarade och jag ansåg mig ega rätt att svara, när en enskild ledamot framlägger ett förslag om inköp, äfven om det icke förekommit i någon kongl. proposition. Jag fortfar att säga, att jag anser icke sådant beteende vara ädelt, att man säger, att staten icke skall värna om trafiken, så att malmen kan komma fram, förrän staten får berget i sina händer.

Dessutom vill jag påpeka, att den talare, som citerades från stockholmsbänken, ingalunda gjorde yrkande på någon annan summa än den, som statsutskottet föreslagit. Jag kan icke förstå den härfin skilnaden i hans motivering och i statsutskottets. Statsutskottet säger, att banans kompletterande skall uppskjutas "till dess". Reservanten säger, att andra arbeten må icke verkställas "förrän". Jag kan icke finna den fina skilnaden härutinnan. Jag tror också att det är svårt för andra att finna den. Han gjorde emellertid intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Anslag till
komplette-
ringsarbeten å
Luleå—Gelli-
vara-banan
m. m.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag begärde ordet nyss, då en ärad talare orätt uppfattade det yrkande, som gjordes af talaren på stockholmsbänken. Den föregående talaren har dock redan påvisat, att talaren på stockholmsbänken icke yrkade annat än bifall till det, som statsutskottet har framlagt till kammarens godkännande. I likhet med föregående talare ber jag få säga, att jag icke fattar skillnaden mellan den motivering, som framställdes af talaren på stockholmsbänken, och utskottets. Jag tror, att vi velat samma sak, och jag anser, att utskottets utlåtande bestämdt nog uttalar, hvad utskottet ansett vara det viktigaste. Vid behandlingen af denna fråga har det nemligen synts utskottet vara det hufvudsakligaste att få fram, huru utskottet ansett att denna bana borde anordnas för att kunna fylla sitt ändamål och icke kosta mera än hvad detta ändamål fordrade. Motiveringen blef därför hufvudsaken, och utskottet har på ett kraftigt och oförtydligt sätt uttalat hvad utskottet menat, att man nemligen icke skulle på denna bana lägga ner mera penningar, än som för ändamålet ovilkorligen krävas, samt att allt, som nu kan uppskjutas, skulle uppskjutas, och att man i framtiden får se till, hvad ytterligare bör ifrågakomma. I samma mån som trafiken framdeles sväller ut, skulle således Riksdagen besluta om nya anslag, då framställning gjordes derom. På samma gång utskottet sagt detta, har utskottet ansett det vara statens ovilkorliga skyldighet att, då staten en gång köpt banan, sätta densamma i sådant skick, att den fyller det med banan afsedda ändamålet. Jag tror icke, att det vore fullt lämpligt och icke heller staten värdigt att först köpa en bana och sedan icke sätta denna bana i ett sådant skick, att den kan fylla sina förbindelser, utan låta densamma befinna sig i ett sådant tillstånd, som, om banan vore enskild, måhända skulle gifva anledning till stränga anmärkningar ifrån statens sida.

Det är svårt för ett riksdagsutskott att bestämdt säga, att det och det beloppet erfordras för att det och det ändamålet skall kunna vinnas. Med anledning deraf är också hela anslaget staldt mera såsom ett kreditiv för att i mån af behof utgå. Hufvudsaken är att bestämma, huru man vill anordna det hela, samt att kostnaderna därför skola utgå först i den mån de af förhållandena påkallas. Summan är härvid af utskottet så beräknad, att, om trafiken sväller ut och det skulle visa sig att behof förefinnes i den ena eller den andra riktningen, Kongl. Maj:t då icke befinner sig i den ställning, att han måste neka att taga emot denna trafik, emedan det fattas penningar för nödiga anordningar. Utskottet har velat ordna frågan på detta sätt, och jag tror, att den väg, som utskottet i detta fall valt, är den rätta. Det af reservanternas föreslagna lägre beloppet torde icke kunna sätta banan i det skick, hvori den bör vara. 550,000 kronor äro redan, såsom det anföres i den kongl. propositionen, anvisade för de allra första åtgärderna för att banan skulle kunna öppnas för trafik. Jag kan tillägga att ytterligare 100,000 kronor för samma ändamål lemnades under nästlidne februari månad. Det är således redan 650,000 kronor. Efter reservanternas förslag skulle, sedan ersättning härför är lemnad och inköp af nödig rörlig materiel blifvit gjord, återstå endast 250,000 kronor af hela anslaget. Om man ser på kostnadsförslaget, hvad som

behöfves för att utdika och grusa banan, och då man vet, att trafiken på en bana, som icke är ordentligt afdikad och tillräckligt belastad, är en dyrbar affär, emedan man på en sådan bana förstör, både materiel och rails m. m., synas mig alla skäl tala för, att man icke bör sätta beloppet så lågt, att det icke kan uppfylla sitt ändamål.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anslag till kompletteringsarbeten å Luleå—Gällivara-banan m. m.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föredragna punkten yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels, af friherre *Klinckowström*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i herrar A. P. Danielsons och N. Peterssons vid denna punkt afgifna reservation, dels ock att punkten skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i följd hvaraf herr talmannen hemställde, huru vida kammaren ville antaga återremiss till kontraposition i nämnda votering, samt förklarade sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja.

Herr *Berg, Lars*, yrkade emellertid votering jemväl angående kontrapositionens innehåll, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att vid blifvande votering om bifall till statsutskottets i punkten II af utlåtandet n:o 25 gjorda hemställan kontrapositionen skall innehålla återremiss, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition vid nämnda votering antagits godkännande af det förslag, som innefattas i herrar A. P. Danielsons och N. Peterssons vid denna punkt afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—35;
Nej—87.

På grund häraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten II af sitt utlåtande n:o 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes det förslag, som innefattas i herrar A. P. Danielsons och N. Peterssons vid denna punkt afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—90;

Nej—35.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 5 och 8 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckta förslag dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar och dels om nedsättning af räntan å de till dylika jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel.

Punkten I.

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Sö-
dermanlands
jernvägsaktie-
bolag.*

Friherre Klingspor: Här föreligger en rätt ovanlig fråga. Det är nemligen en jernväg, hvars intressenter för några år tillbaka hafva blifvit nekade koncession på denna bana. Sedermera hafva de kommit fram med förslag i annan form och fått koncession. Anledningen, hvarför koncession har nekats af regeringen, har varit den att banan, som går genom norra Södermanland från Eskilstuna fram till Södertelje, har af alla myndigheter ansetts vara af synnerligt stor betydelse företrädesvis för vårt försvar. Genom denna bana från Eskilstuna till Södertelje erbjuder sig en transportväg för truppsammandragning kring hufvudstaden af mycket stor betydelse. Vi veta att redan för 20 år sedan ansåg generalstaben, att trakten kring Eskilstuna var i detta fall af framstående betydelse, och att en direkt jernväg derifrån till Södertelje skulle i synnerligt hög grad blifva en insats i hufvudstadens försvar. Det framhölls redan då, huru som endast ur denna synpunkt man borde bygga en jernväg till Södertelje. Och vi veta vidare, att ju mindre den lefvande försvarskraften är hos ett land,

desto nödvändigare är det att kunna hastigt förflytta de trupper, som finnas. Ur den synpunkten var det mycket välbetänt af regeringen att vägra koncession, då jernvägen föreslogs att läggas olikspårig mot de jernvägar, som den berörde med sina båda ändpunkter. Hvar och en, som något känner till jernvägsförhållanden, vet, att så snart en jernväg isoleras medelst annan spårvidd, förlorar den nästan all betydelse för industriella behof. Man kan säga, att en smalspårig jernväg på denna trakt har nästan ingen betydelse, och att ändra en smalspårig bana till bredspårig kostar nästan lika mycket som en ny bana. Det experimentet har staten varit med om och vet hvad det kostar. Nu är den ort, som banan genomlöper, af sådan beskaffenhet, att man rimligen icke kan sätta i fråga, att denna ort skulle för sina egna kraf behöfva anlägga en dyrbarare jernväg än en smalspårig. Man har visserligen sagt, att anledningen till koncessionens nekande skulle bestått uti att förslaget i afseende å vissa tekniska förhållanden lemnade åtskilligt öfrigt att önska, och att, i händelse ett bättre förslag om smalspårig jernväg framkommit, regeringen skulle lemnat koncession på banan. Det må nu vara sant, att det smalspåriga förslaget i sig sjelft kanske icke var så godt, men om det än varit aldrig så godt, så torde likväl generalstabens tungt vägande skäl bestått lika fullt och varit lika afgörande i detta afseende.

Vi stå alltså inför det förhållande, att ur det allmännas synpunkt det vore olämpligt eller till och med skadligt att här bygga en smalspårig jernväg. Den ort banan genomlöper har icke sådana förutsättningar ur trafikens synpunkt, att den ökade kostnad på en eller en och en half million, som omläggning till bredspårig skulle medföra, kunde af dessa förhållanden vara betingad — en så stor uppoffring från en ort kan man ej begära. När alla i ärendet hörda myndigheter, Konungens befallningshafvande i länet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, chefen för generalstabens samt domänstyrelsen enstämmigt betonade önskvärdheten att få banan till stånd och få den byggd med samma spårvidd som statsbanan, uppstod naturligt nog hos jernvägsbolaget den tanken att, då alla myndigheter framhållit krafvet på att få banan byggd på det dyrbarare sättet, det låge nära till hands, att Kongl. Maj:t skulle finna utväg att hjälpa bolaget att genomföra jernvägsbyggandet på ett sätt, som tillfredsstälde såväl lokalintressena som det stora intresset.

Det kan ju vara sant, att en sådan sak är vådlig att kasta sig in på, och att motionen i sak ej kan accepteras af Riksdagen, utan att en dylik framställning bör komma från Kongl. Maj:t. Om så sker, borde frågan, som blifvit så väl förberedd, och efter de yttranden, som af samtliga myndigheter afgifvits, också kunna bifallas. Jag har därför ansett, att antingen skulle i motiveringen intagas det yttrande, som återfinnes i friherre von Kræmers reservation, hvilket betonar att enda anledningen, hvarför anslaget för närvarande icke kan bifallas af Riksdagen eller tillstyrkas af statsutskottet, skulle vara att icke Kongl. Maj:t framkommit med proposition i saken, eller ock en återremiss ega rum, hvilket senare jag dock fruktar ej skulle föranleda till någon åtgärd.

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Södermanlands
jernvägsaktiebolag.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Sö-
dermanlands
jernvägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar den form, under hvilken det ifrågavarande anslaget skulle lemnas, hafva motionärerna framhållit önskvärdheten af att det antingen lemnades såsom statsanslag eller såsom aktieteckning. Enligt min åsigt vore här en aktieteckning från statens sida ganska gynsam. Vi hafva ofta hört den åsigten framhållas, att staten borde vara egare till de viktigare förbindelsegrenarna. Om staten nemligen är aktieegare i en sådan bana, är det lättare att framdeles öfvertaga banan, om dertill gifves anledning. Under alla förhållanden har ju staten här ett meddelegareskap i banan, hvilket alltid kan vara till nytta.

Jag anhåller, på grund af hvad jag nu haft äran andraga, att få uttala den önskan, att motiveringen kommer att redigeras i öfverensstämmelse med friherre von Kræmers reservation.

Herr Boström, Filip: Ehuru utsigterna att få statsutskottets förslag ändradt i denna kammare äro svaga, vill jag dock yttra några ord. Utskottet har i sin motivering framhållit, att "en afvikelse från den med ytterst få undantag följda grundsatsen, att staten icke bör med anslag utan återbetalningsskyldighet understödja enskilda jernvägsanläggningar", icke bör här ifrågakomma. Jag skall i anledning häraf bedja att få för kammaren omförmåla de fall efter år 1869, då sådana undantag egt rum. År 1869 beviljade Riksdagen för Nässjö—Oskarshamns-banan ett tillskott af kontant 1,000,000 kronor, derefter 500,000 till Halmstad—Nässjö-banan, 1,000,000 till Karlskrona—Vexjö-banan, som dessutom fick 30,000 kronor från annat håll, samt slutligen Dalslands-banan 1,000,000 kronor.

Anledningen att staten i dessa fall gjort undantag från den regel, som med rätta varit fastslagen, har naturligtvis varit strategiska skäl, och hvad det beträffar, så synes det utlåtande, chefen för generalstaben i denna fråga afgifvit, vara synnerligen starkt. Han förklarar nemligen, "att af alla tänkbara operationslinier i hela riket torde knappast någon hafva större sannolikhet att vid ett fiendtligt anfall komma till användning, än just denna."

Dessa uttalanden och den stora betydelse denna jernväg kommer att få i militäriskt hänseende gjorde, att Kongl. Maj:t, i sammanhang med koncessionens beviljande, skärpte villkoren så betydligt. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på hvad motionären säger på sid. 4 i motionen, då det talas om de af chefen för generalstaben för koncessionens beviljande uppställda fordringar, "att mötesstationer för militärtåg anordnas på ett afstånd af högst 14 kilometer från hvarandra, att vattentillgång beredes tillräcklig för en trafik af 16 tåg om dygnet i hvardera riktningen" o. s. v.

Jag skall icke besvära kammaren med att uppläsa det utförliga utlåtande i ämnet, som af sistnämnda myndighet lemnats, men vill blott betona, att just dessa omständigheter hafva gjort, att banan anlagts med mycket större kostnad, än trafiken i denna trakt kräfver. Jag har här i min hand ett af kontrollerande ingenjören vid jernvägen afgifvit utlåtande, deruti han förklarar, att medan den utstakade banan vid Mariefred skulle medföra en årlig förlust af 10,000 kronor för

trafikens skötande, så skulle, om denna banbit nu omlägges med en kostnad af 170 à 180,000 kronor, en ofantligt stor fördel vinnas för hela företagens rentabilitet.

Derjemte må betonas, att å det förslag till jernväg i dessa trakter, hvilket för några år sedan framlades till regeringen, vägrades koncession på den grund, att den projekterade jernvägen ansågs ej vara af något militäriskt gagn för landet. Af det förslag, som då framkom och det, som nu gjorts, framgår, att kostnaden för banans ombyggnad i öfverensstämmelse med statens kraf belöper sig till 1,074,000 kronor, under det att en smalspårig bana till fullo motsvarat ortens trafikbehof. Under sådana förhållanden måste de skärpta vilkor, som nu anbefalts, blifva för bolaget synnerligen betungande.

Jag har, som sagdt, ringa förhoppning att Första Kammaren, lika litet som Andra Kammaren, kommer att tillstyrka bifall till motionärernas förslag, men jag beklagar att motionärerna ej framställt sitt förslag i den riktningen, att ett lån, icke från den fond, som för detta ändamål är anslagen, utan från riksgäldskontoret skulle lemnas till detta företags hjälp.

Om en sådan framställning hade gjorts, skulle utsigterna till framgång varit högst olika mot hvad de nu äro.

Då jag från denna plats nyligen haft anledning uttala mig mot en subvention, som af regeringen blifvit föreslagen till ett enskildt företag, och jag ej bör afvika från den ståndpunkt jag då intog, hvilket skulle kunna synas inkonsekvent, kan jag icke yrka bifall till motionärernas förslag, men vågar påstå, att de uttalanden, som blifvit gjorda af alla i ärendet hörda myndigheter, tala för att något understöd i ena eller andra formen borde lemnas detta jernvägsföretag.

Herr Tamm: Ehuru icke något yrkande blifvit gjordt i afseende på det slutresultat, hvartill utskottet kommit, hafva dock af de föregående talarne yttranden fäalts, som kunna tåla vid någon modifikation.

Med mycken styrka hafva blifvit framhållna de militära fordringarna såsom grund för bifall till motionen. I anledning häraf ber jag att få uppläsa ett utdrag ur en kongl. skrifvelse till fullmäktige i riksgäldskontoret af den 6 november 1891. Det lyder i transsumerade delar sålunda: "Med bifogande af en utaf distriktschefen, majoren m. m. G. Lindqvist gjord sammanställning af kostnaderna för mer nämnda jernväg och bibanor enligt den meddelade koncessionen, hvilken sammanställning upptog kostnaden för anläggningen till 3,564,700 kronor, samt med uppgift att vissa i koncessionen af militära skäl föreskrifna anordningar föranledde en ökad kostnad af minst 35,300 kronor, anhållit, att oss täcktes bevilja bolaget ett mot halfva anläggningskostnaden, 3,600,000 kronor, svarande lån å 1,800,000 kronor."

Denna "ökade kostnad" torde ej vara af den betydelse, att vid densamma något större afseende bör fästas; ty Kongl. Maj:t grundade sitt första afslag dock egentligen på de uttalanden, som gjordes 1883 af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt generalstaben, nemligen att den föreslagna banan hade för ringa trafikförmåga äfven för ortens eget behof, att alla banor i Mälare-jernvägssystemet redan voro bred-

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Södermanlands
jernvägsaktiebolag.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Sö-
dermanlands
jernvägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

spåriga, och därför borde denna såsom en hufvudbana äfven göras bredspårig, samt att de tekniska anordningar, som föreslagits, voro mindre tillfredställande. Sälunda eger man ej rätt att åberopa uteslutande militära skäl, då de tekniska och ekonomiska voro af så stor vikt, när Kongl. Maj:t vägrade koncession på banan.

Jag ber dessutom att i detta fall få framhålla, att det är ej blott en kontant lånesumma, hvarmed staten understödjer ett dylikt jernvägsföretag. Staten har rätt att uppställa fordringar i flerfaldiga hänseenden, då den meddelar koncession, ty den gifver faktiskt monopol på trafik vid koncession af en bana. Staten får vidare, såsom i detta fall, vidkännas en ej obetydlig nedsättning i sin egen trafik genom den förlust i trafikinkomster, som är att emotse på linien Södertelje—Flen, så att staten gör nog andra uppoffringar, fast dessa ej blifvit särskildt uttalade i sifferform, och det må väl för öfrigt under sådana förhållanden få anses berättigadt, att staten tänker något äfven på sina egna intressen. Om man, såsom de hvilka motionerat och äfven den talare som nu begärde ordet, uppställer som grundsats, att staten skall betala de kostnader, som gå utöfver ortens eget behof, befarar jag att man i de allra flesta fall skulle anse sig blott hafva behof af "Kostsystemet", och sedan skulle staten få betala skilnaden. Då slutligen frågan faktiskt varit under Kongl. Maj:ts pröfning, men regeringen ej ansett skäl att framlägga något förslag deri, får jag hemställa om bifall till statsutskottets förslag.

Friherre von Kræmer: Ehuru mantals- och skattskrifven i Södermanland och således, såsom det officielt heter, derstädes boende, tror jag mig dock kunna konstatera, att jag i förhållande till den nu under behandling varande frågan är fullkomligt opartisk. Den egenhet jag innehar ligger nemligen bredvid Flen och kan således icke hafva något gagn af den nu föreslagna jernvägslinien. Snarare skulle man möjligen kunna förutsätta ett, ehuru obetydligt, indirekt ogagn af densamma, emedan man skulle kunna tänka sig, att trafiken vid Flen skulle bli något mindre liflig, och till följd deraf kanske mindre skäl förefinnas att der göra anordningarne fullständigare. Detta kan emellertid icke hindra mig att betrakta frågan från dess allmänna synpunkt; och, när jag det gör, har jag icke kunnat annat än på det högsta beklaga det slut, hvartill utskottet kommit.

Här är redan af föregående talare påpekadt det militära gagnet af en bredspårig bana. Det gäller nemligen att i det afgörande ögonblicket komma från flera olika håll med truppkolonner för att kunna vara närvarande på slagfältet då det gäller. Det är icke något ovanligt under fälttåg, att den ena parten haft att disponera t. ex. 100,000 man, men ej kunnat på slagfältet uppträda med mer än 30—40,000 man. Och de stora fältherrarnes öfverlägsenhet har ofta bestått i förmågan att förstå att så kombinera rörelserna, att de haft med sig på slagfältet hela sin disponibla styrka. Men en sådan anordning befrämjas i högsta grad just genom att ega flera jernvägslinier. Trafikhinder kan ju inträffa på den ena linien.

Hvad herr Tamm här sagt och genom uppläsande af en handling

sökt styrka, att nemligen de militära fordringar, som stälts på denna bana, icke skulle öka kostnaderna med mer än 35,000 kronor, torde icke vid närmare granskning hålla stånd. Det är blott de i chefens för generalstaben afgifna yttrande uppräknade saker, nemligen att mötesstationer för militärtåg skulle anordnas, att vattentillgång skulle beredas för 16 tåg om dygnet i stället för endast ett par, att skenorna skulle förses med dubbla vinkelskarfjern och några andra dylika små fordringar — det är blott dessa, som öka kostnaden med 35,000 kronor. Men den ärade talaren glömde bort den stora ökningen, som orsakas deraf att banan just för de militära behöfvens skull måste byggas *bredspårig* i stället för *smalspårig*. Det står således fast, att de fordringar, man uppställt på banan, öka kostnaden med 1,171,000 kronor, och när man dertill lägger de 35,000 kronorna, blir det omkring 1,200,000 kronor, hvarmed kostnaderna derigenom ökas. Detta torde icke vara möjligt att resonnera bort.

Att staten skulle gifva sig in på att biträda i kostnaden för en enskild bana, är icke heller alldeles korrekt sagdt, ty motionärerna hafva såsom sitt egentliga förslag förutsatt, att staten skulle taga aktier och således erhålla andel i banan, hvilket ju innebär någon säkerhet för de deri nedlagda penningarne tillika med säkerhet för att kunna inverka på banans skötsel och förvaltning.

I likhet med ett par föregående talare har jag dock ingen förhoppning om att här kunna åstadkomma en direkt förändring i det slut. hvartill utskottet kommit. Men jag har funnit högst oberättigadt det sätt. hvarpå utskottet motiverat detta sitt slut. Utskottet säger, att det "har icke funnit sådana skäl i denna fråga anförda" o. s. v. Hvad vill då utskottet ha för skäl anförda, när af Kongl. Maj:t hörda myndigheter: väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, chefen för generalstaben, arméförvaltningen, domänstyrelsen, jernvägsstyrelsen — alla enstämmigt på det allra uttryckligaste tillstyrkt? Hvilka bättre och mera verkande skäl kan man bjuda? Jag kan icke förstå det. — Vidare talar utskottet om en grundsats, "att staten icke bör med anslag utan återbetalningsskyldighet understödja enskilda jernvägsanläggningar". Hvem har af utskottet begärt ett sådant principbetänkande? En föregående talare har dessutom redan anført exempel på att sådant understöd ej sällan förekommit.

Ehuru således med de stora anspråk, som nu ställas på statskassan i och för jernvägar, det som sagdt ej för ögonblicket torde vara någon utsigt att kunna — huru talande skäl än anföras därför — få något direkt bidrag till denna bana, synes det mig oberättigadt och origtigt handladt ej blott mot denna bana utan mot det allmännas intresse att äfven söka afklippa all utväg för att i framtiden, i fall de ekonomiska omständigheterna då ställa sig gynsammare, erhålla ett sådant understöd. Det är ett sådant afklippande af framtida framställningar, som vi hafva sökt förekomma — de fem ledamöter från Första Kammaren och en från Andra, hvilka med mig instämt i en till utskottets betänkande fogad reservation. Om kammaren skulle vilja medgifva, att det sista stycket af utskottets betänkande, som innehåller motiveringen för afslag, ändrades i enlighet med hvad reservanterna föreslagit, så har man derigenom bibehållit det enda egentligen talande

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Sö-
dermanlands
jernvägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Sö-
dermanlands
jernvägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

skälet för afslag, nemligen att oaktadt talande skäl anförts för saken, så äro för närvarande så stora anspråk ställda på statskassan, att detta för närvarande icke kan tillstyrkas, och att det antagligen varit detta skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att ej inkomma med någon proposition i ämnet.

Jag får således anhålla, att kammaren benäget ville förkasta det sista stycket i utskottets motivering och i stället antaga den motive-ring, som af nämnda sju reservanter blifvit tillstyrkt.

Friherre Klingspor: Då herr Tamm framhållit, att den egentliga ökningen i kostnaden, som skulle föranledas af de militära krafven, vore endast 35,000 kronor, och dervid betonat, att detta icke vore en så afsevärd summa, att det borde gifva staten anledning att ingripa med anslag, så vill jag i likhet med friherre von Kræmer betona, att det hufvudsakligen är *spårviddens förändring* med deraf föranledd betydlig ökning af kostnaderna vida utöfver de nämnda 35,000 kronor, som kräfvos af hänsyn till de militära behofven. — Hvad beträffar det bidrag, som här önskas, utgör detta ungefär 3,000 kronor per kilometer eller ett belopp, som motsvarar ett års ränta på anläggningskostnaden, om staten skulle själf anlägga jernvägen. Således ett mycket måttligt bidrag. — Då jag slutligen utgår ifrån den uppfattningen, att, om statsutskottets utlåtande godkännes, det skulle gifva anledning till att regeringen skulle kunna anse sig ej böra neka en ny koncession på en smalspårig jernväg, och då detta enligt min åsigt vore synnerligen olyckligt, anser jag ett uttalande i den rigtning friherre von Kræmer antydt vara af allra största betydelse.

Herr vice talmannen: I allmänhet brukar man anse det vara temligen mycket förlösad tid att länge hålla på med att diskutera ett utskotts motivering. Jag kan blott fatta en sådan diskussion om motiveringen, när utskottets framställning afser en kongl. proposition, som måste besvaras med en skrifvelse, vare sig om bifall eller om afslag, eller när den afser en motion, som ligger till grund för ett tillstyrkande. Men att sysselsätta sig med en afstyrkande motivering rörande en motion, det tror jag är temligen fruktlöst och lemnar intet spår efter sig. Lika litet som en motivering, om den är välvillig, i dylikt fall verkar derhän, att frågan lättare tages upp i framtiden, lika litet lär den mindre välvilliga verka motsatsen. Därför tror jag att det är komplett onödigt att sysselsätta sig med denna motivering.

För öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten vid den motivering, som reservanten själf föreslagit. Han säger deri: "Utskottet har visserligen funnit de i motionen anförda skälen för beviljande af statsbidrag till ifrågavarande jernvägs utförande tänkvärda; men enär Kongl. Maj:t, som bäst torde vara i tillfälle att pröfva förhållandet, ej ansett lämpligt att nu, då så stora anspråk i och för jernvägsanläggningar föreligga, hos Riksdagen göra framställning om anvisande af sådant anslag, får utskottet hemställa att" o. s. v. Hvar har Kongl. Maj:t sagt något i den vägen? Kongl. Maj:ts resolution innehåller endast, att en ansökning om statsbidrag utan återbetalningsskyldighet

icke kunde till någon vidare åtgärd föranleda. Jag tror icke, att det går an att införa den motivering, som den ärade talaren på elfsborgsbänken föreslagit, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Frågasatt
statsunderstöd
åt norra Södermanlands
jernvägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Herr Ekdahl: Om de åsichter, som förfäktats af friherrarne von Kræmer och Klingspor, förenar jag mig fullkomligt. Men jag vill tillägga några synpunkter, som icke nämnts. Staten har nemligen mycket stora egna intressen, som skulle tillgodoses af denna bana. Den har domäner för flere millioner kronors värde, den har Åkers krutbruk, det stora gevärsfactoriet i Eskilstuna, Gripsholms slott, hvilka alla komme att beröras af jernvägen. Nu hafva alla, som hafva egendomar eller industriella anläggningar i banans närhet, nödgats göra stora ansträngningar för att få den till stånd. De hafva ansträngt sig så mycket de kunnat, men det fattas dem ändock dessa 300,000 kronor för att få banan till stånd, och borde väl staten rimligtvis anslå detta riuga belopp för de stora fördelar, den i så många afseenden beredes af ifrågavarande jernväg.

Jag får således beklaga, att Kongl. Maj:t ej funnit skäl att framlägga förslag till Riksdagen om detta anslags beviljande, och att utskottet ej heller har bifallit motionärernas framställning.

Jag vill emellertid icke göra annat yrkande än att instämma i den reservation friherre von Kræmer afgifvit.

Friherre von Kræmer: Det är nog riktigt, som herr vice talmannen sagt, att när här ej något yrkande om bifall gjorts, och således beslutet antagligen kommer att i enlighet med utskottets förslag lyda på afslag å den enskilda motionen, så kommer ingen Riksdagens skrivelse att till Kongl. Maj:t afgå om saken. Om således beslut skulle fattas om förkastande af sista delen af utskottets motivering, såsom jag påyrkat, så skulle ett sådant kammarens beslut icke *officiellt* komma Kongl. Maj:t till handa. Men det torde dock vara att hos Kongl. Maj:t förutsätta en nästan för långt drifven likgiltighet för förhandlingarne i Första Kammaren, att Kongl. Maj:t icke skulle taga notis om att Första Kammaren efter föregående lång diskussion ändrat motiveringen i detta betänkande. Jag tviflar på, att den ärade talaren sjelf vill sätta Första Kammarens uttalande så lågt. Att det icke skulle gå an att tillstyrka de ordalag, reservanterna föreslagit, kan jag icke förstå. Då nemligen Kongl. Maj:t infordrat alla möjliga auktoritetens yttranden, nödgas jag deraf förutsätta, att Kongl. Maj:t velat, om möjligt, taga hänsyn till dessa myndigheters yttranden. Kongl. Maj:t kan väl ej antagas hafva fattat sitt beslut på förhand, utan har väl velat låta sitt handlingssätt påverkas af myndigheternas yttranden. Då nu dessa samtliga gått i tillstyrkande riktning, kan det uppenbarligen icke hafva varit något annat skäl, som förmått Kongl. Maj:t att icke inkomma med proposition, än det, att omständigheterna *för tillfället* ej varit sådana, att Kongl. Maj:t velat ställa större anspråk på statskassan. Således tror jag ej, att den af oss föreslagna motiveringen icke kan antagas.

Ett särskildt skäl för Första Kammaren att benäget bevilja denna

*Ifrågasatt
statsunderstöd
åt norra Sö-
dermanlands
jernvägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

ändring i ordalagen ligger just i hvad herr vice talmannen yttrade, att det ej skulle leda till någon ändring i sjelfva saken för tillfället. Således är ändringen *för tillfället* mycket oskyldig, men innebär, att ej alla möjligheter för *framtiden* afklippas. Om man nu bifaller utskottets motivering, är det ej tänkbart för bolaget att framkomma med någon ny framställning, vare sig lika med den närvarande eller på ett eller annat sätt förändrad.

Jag får således anhålla, att kammaren behagade medgifva den ändring, som reservanterna föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af friherre *von Kræmer*, att kammaren skulle godkänna det slut, hvartill utskottet kommit, men ogilla sista stycket i utskottets motivering samt i stället godkänna det yttrande, som innefattades i den af honom m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten II.

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.*

Herr Lothigius: Oaktadt statsutskottet afstyrkt de vid denna riksdag väckta förslag om ett kraftigare befrämjande, genom lån från staten, af enskilda jernvägsanläggningar, än den vid förlidet års riksdag anslagna jernvägslånefond kan medgifva, är det dock för dem, som derom väckt förslag, liksom för alla, hvilka hålla före, att i södra och mellersta delarne af landet, der stambanebyggandet för länge sedan upphört, ännu mycket återstår för att på enskild väg åstadkomma nödiga kommunikationer, en tillfredsställelse, att utskottet med så synnerligt len hand, som i detta betänkande skett, affärdat de nu väckta förslagen om ökning af jernvägslånefonden för femårsperioden 1892—1896. Utskottet har nemligen icke på ringaste sätt antydtt, att statsverket skulle genom den föreslagna förhöjningen af jernvägslånefonden kunna ådragas någon utgift eller någon risk, och dermed torde utskottet få anses hafva medgifvit, att någon sådan risk icke förefinnes (också är det ju känd sak, att, med något betydelselöst undantag, de jernvägar, som med nu gällande lånevilkor erhållit lån af staten, hafva fullgjort sina förbindelser); utan utskottet har uteslutande baserat sitt afstyrkande derpå, att "inom Riksdagen ofta framhållits olägenheterna deraf, att jernvägsarbetena i landet under vissa tidsperioder forceras och dervid draga till sig en betydlig arbetsstyrka till skada för jordbruk och öfriga näringar, medan åter under andra tider jernvägsarbetena drifvas i väsentligt mindre omfång, hvarigenom arbetsbrist uppstår", hvarefter utskottet för egen del vitsordat, att sådana olägenheter *i viss mån* skulle kunna uppstå genom att jernvägslånefonden höjdes utöfver det belopp, hvartill sistlidet års Riksdag bestämt den samma. Kan nu den uttalade farhågan för verkningarne af ett något ökad jernvägsbyggande, i det hänseende som inom Riksdagen blifvit

uttaladt, och af utskottet såsom i viss mån riktigt erkänt, verkligen vara grundad, om lånefonden nu komme att höjas med ett måttligt belopp? För att icke öfverskrida det belopp, som förra året föreslogs till lånefonden, eller tio millioner kronor, vill jag, sedan sistlidet års Riksdag beviljat till den allmänna jernvägslånefonden fem millioner kronor och ett särskildt låneunderstöd åt en jernväg i Norrland af 2,350,000 kronor, för min del icke påyrka fondens ökande för innevarande femårsperiod med mer än två och en half millioner kronor, hvarigenom hela fonden komme att uppgå till ungefär tio millioner kronor. Beslutas denna höjning, skulle således under dessa år, utöfver de jernvägsföretag, som genom lånebidrag ur nuvarande fond kunna komma till stånd, kunna i hela landet byggas jernvägar för ytterligare en million kronor om året. Huru mycket af denna årliga byggnadssumma, en million, som skulle åtgå till aflöning åt arbetarne, borde jag vara beredd att uppgifva, men är det ty värr icke, utan får inskränka mig till att uttala den förmodan, att kostnaden för de till öfverbyggnaden hörande effekter, jemte öfrig materiel, jordlösen, stängsel m. m. går till mer än aflöningen till arbetarne. Vid sådant förhållande kan jag icke förstå, att en så obetydlig forcering af arbetet, som den föreslagna förhöjningen af fonden skulle medföra, skulle kunna verka någon nämnvärd rubbning i arbetstillgången inom riket.

Sedan Riksdagen antog det nu gällande systemet att genom statslån, som ej kosta jernvägsbolagen mer än hvad penningarne kosta riksgäldskontoret, befrämja anläggning af enskilda jernvägar, har man, såsom jag tror till allmän belåtenhet, kommit derhän, att det numera icke, åtminstone icke annat än undantagsvis, ifrågakommer, att, såsom vanligt var under jernvägsbyggnadsifvern i början af 1870-talet, de enskilda bolagen söka skaffa sig lån af enskilda långifvare, hvilket ofta blef allt för dyrt. — Vill man fortfarande bevara denna goda sed, då må man se till, att Riksdagens lånefonder icke tilltagas för knappt, utan räcka till för de berättigade och grundade anspråk, som ställas på desamma. Af den nuvarande jernvägslånefonden återstår, sedan deraf till en jernvägsanläggning beviljats lån till belopp af 1,800,000 kronor, endast 3,200,000 kronor.

Motionärerna hafva uppgifvit, att de låneansökningar, som vid tiden för motionens väckande ingått, omfattade ett lånebelopp af öfver 7,000,000 kronor. Sedermera hafva åtskilliga nya ansökningar inkommit. Utskottet, som slutar sitt afstyrkande i denna punkt liksom i föregående punkt dermed, att motionärerna icke hafva anfört några giltiga skäl för motionen, har dock lemnat denna uppgift om de inneiggande låneansökningarnes belopp obestridd, och dermed synes det mig vara tillräckligt ådagalagdt, att ökning af fonden är nödvändig.

Om icke lånefonden nu ökas, föreställer jag mig, att de orter, der behofvet af nödvändiga jernvägsanläggningar är kämbart och oafvisligt, och der detta behof tagit sig uttryck derutinnan, att med betydliga enskilda och kommunala uppoffringar medel åstadkommits att bestrida halfva anläggningskostnaden, — att dessa orter, som finna sig tillbakaatta för andra bättre lottade trakter, hvilka antingen fått jernvägsförbindelser gratis, genom stambanor, eller ock genom lånebidrag

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

från staten, icke skola låta de gjorda aktieteckningarne förfalla, utan försöka att gifva sig in på den dyrbara vägen att upptaga lån på enskilda händer. — Jag tror för min del, att, om man åter skulle komma att slå in på den gamla vägen att upptaga enskilda obligationslån, deraf skulle uppstå vida större olägenheter än den. utskottet ser deri, att tillgång och efterfrågan på arbete skulle genom den ifrågasatta lilla ökningen af fonden blifva något vexlande. Och om nu jernvägsbolagen anlita denna utväg att låna på enskildt håll, då är i allt fall den anmärkta faran — om det verkligen är någon fara — för handen.

Jag ber därför, herr talman, få yrka, det kammaren måtte besluta att till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden och under bestämmelser i öfrigt, som af senast afslutade Riksdag blifvit fastställda, till Kongl. Maj:ts disposition ytterligare ställa ett extra anslag af två och en half millioner kronor, att utgå före slutet af den tid, för hvilken senast beviljade fem millioner kronor afsetts.

Herr Spånberg: Då statsutskottet förra året förordade och Riksdagen beviljade ett anslag å 5,000,000 kronor att användas till låneunderstöd åt enskilda jernvägar voro förhållandena sådana, att jernvägar voro beslutade och sanktionerade med en byggnadskostnad af tillsammans ungefär 12,000,000 kronor. Utskottet yttrade då, att troligtvis icke alla af dessa jernvägar skulle komma till stånd, och således ett belopp af 5,000,000 vore för ifrågavarande period alldeles tillräckligt. Nu ställer sig saken annorlunda: Ansökningar äro redan inlemnade om lån för jernvägsanläggningar på öfver 20,000,000 byggnadskapital. Derjemte hafva åtskilliga jernvägar ännu icke fått koncession, och flere hålla på att undersökas, så att under den närmaste tiden ansökningar inkomma på ganska stora belopp.

Statsutskottet har, såsom den siste talaren nämnde, icke heller bestridit, att ett annat förhållande nu föreligger, utan utskottet har begagnat två andra skäl för sitt afstyrkande, nemligen att jordbruket och andra näringar möjligen skulle komma att lida brist på arbetare, i fall byggandet af enskilda jernvägar toge för stor utsträckning. Liksom den föregående talaren tror jag icke, att, om lånefonden ökades med det af motionärerne begärda belopp, något sådant skulle ifrågakomma. Gå vi till baka och se, huru mycket jernvägar som byggdes under de perioder, som tidigare hafva förflutit, finna vi, att under perioden 1872—1876 byggdes 2,035 kilometer, under perioden 1877—1881 989 kilometer, under perioden 1882—1886 898 kilometer och under perioden 1887—1891 751 kilometer enskilda jernvägar. Om vi nu antaga, att lånefonden höjes till 10,000,000, skulle för detta belopp, om lånen lemnas ut intill halfva anläggningskostnaden, högst 700 kilometer enskild jernväg kunna åstadkommas, således mindre än under någon af föregående perioder.

Jag har en alldeles motsatt uppfattning mot utskottet i fråga om huru det skall gestalta sig, om denna fond icke ökas. Nu veta vi — utskottets ordförande har nyss upplyst oss derom — att, om ytterligare nästa år beviljas fyra millioner till den norrländska stambanan,

denna bana skulle i det närmaste blifva färdig. Således skulle den vara afslutad ungefär i medlet af eller åtminstone innan slutet af denna femårsperiod. Om nu de 5,000,000, som beviljats till lån åt enskilda banor, skulle komma att lemnas till de jernvägar, som redan hafva ansökningar inne, hvad blir följden? Jo, att dessa jernvägar byggas i början af denna period. Sollefteå—Hernösandsbanan, hvilken fått statsanslag för innevarande och nästa år, blir äfven snart färdig. Följden blir, att så godt som allt jernvägsbyggande kommer att afstanna i slutet af denna period. I stället för brist kommer det att blifva öfverflöd på arbetare, hvilka sakna sysselsättning. För att arbetena icke skola helt och hållet afstanna om få år, anser jag det därför vara nödvändigt, att den föreslagna ökningen af fonden beviljas.

Det andra skälet, som utskottet anfört, är, att icke någon rubbning bör ske i det beslut, som vid förlidet års riksdag fattades, nemligen att fonden skulle utgöra 5,000,000. Det är nog riktigt att en sådan förändring icke borde ifrågakomma, men hvad händer, om icke beloppet höjes, så att det motsvarar det verkliga behovet? Jo, att Riksdagen skulle få en mängd motioner med begäran om särskilda anslag till dessa jernvägar? Hvad hafva vi dermed vunnit? Icke, såsom vi tänkt, att jernvägsstriderna skulle förvisas från Riksdagen. Vi komma att återgå till de förhållanden, som voro rådande, innan en bestämd fond blef stäld till regeringens disposition. Således vållas större rubbningar genom att icke bevilja det föreslagna beloppet än genom att bevilja detsamma.

För min del vill jag yrka, att motionärernas förslag bifalles. Enligt min uppfattning är det begärda beloppet icke för stort. Med den för närvarande billiga anläggningskostnaden och det förståndiga sätt, hvarpå arbetet nu anordnas, kan knappast någon den ringaste förlust å lånen uppstå för statsverket, särskildt om man tager i betraktande, att staten å ifrågavarande medel tager något högre ränta än den, till hvilken medlen anskaffas. Staten är i detta fall icke annat än en förmedlare af krediten. De orter, som äro rikt lottade, hafva redan fått jernvägar. Nu återstå de fattigare orterna, som icke haft förmåga att skaffa sig sådana. Den, som litet arbetat i jernvägsförhållanden, vet, huru svårt det är att åstadkomma halfva kostnadsbeloppet genom teckning, och huru hvarje person måste anstränga sig för att detta måtte uppnås. När så är förhållandet, komma icke några andra jernvägar till stånd än de, som äro af behovet påkallade.

Jag yrkar bifall till motionärernas förslag.

Herr Kerfstedt: Jag har i statsutskottsbetänkandet reserverat mig till förmån för motionärernas förslag och yrkat på det högre beloppet 5,000,000 kronor. Då jag dock inser, att motionen icke har utsigt att vinna någon allmännare anslutning, ber jag att i stället få yrka bifall till den första talarens hemställan om att lånefonden måtte ökas med två och en half millioner kronor.

Herr Jeansson: Många orter inom vårt land hafva varit lyckliga

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
länans stöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

nog att få sina jernvägskommunikationer ordnade genom hjälp af staten. Det har visat sig, att dessa orter nästan alla kunnat honorera sina förbindelser till staten, och samhällena hafva haft stor fördel af jernvägarne. Men ännu finnas åtskilliga orter inom landet, som icke fått kommunikationer ordnade på ett tillfredsställande sätt. Inom dessa samhällen hafva bildat sig föreningar och bolag, hvilka begära hjälp af staten till hälften af kostnaden för jernvägsanläggningen. Att öka den fond, som till sådant ändamål förut beviljats, har statsutskottet nu afstyrkt, och detta på skäl, som i mitt tycke icke hafva något stöd.

Hvad angår den ort, jag representerar, södra delen af Kalmar län, äro kommunikationerna der otillfredsställande. För en resa emellan t. ex. Kalmar och Oscarshamn — afståndet utgör 9 mil landsväg — åtgå två, vintertiden ända till tre dagar. Derfor har också en förening bildats, som söker åstadkomma en närmare jernvägsförbindelse mellan dessa städer, Berga—Kalmar jernväg. Denna förening har emellertid icke varit i stånd att anskaffa hela den erforderliga summan genom teckning, utan måste begära hjälp af staten. Inom dessa orter finnas rätt stora resurser, t. ex. vidtomfattande mossar och mader, hvilka, enligt hvad vid undersökning visat sig, lämpa sig för odling. Kommunikationerna der äro emellertid så dåliga, att det är 2, 4 å 5 miles distans till närmaste jernväg; funnes bättre kommunikationer, skulle odlingsföretag lättare komma till stånd. Derjemte äro dessa orter i ett fattigt tillstånd och kunna icke skaffa sig några större tillgångar — deras skogar äro vanligen utbuggna — och förr än ifrågavarande odlingar blifvit verkställda, blir tillståndet icke bättre. Man har tänkt sig en jernväg dragen genom denna trakt. Der finnas tre socknar, som hafva mycket stora odlingsbara marker, men dessa socknar hafva icke några kommunikationer. Denna del af Kalmar län har såsom sagdt icke fått någon hjälp till jernvägsanläggningar, och den får sådan kanske icke heller nu, så framt icke den ökning af länefonden, som är föreslagen, beviljas.

Om icke kammaren vill bevilja hela det begärda beloppet, kan den ju bevilja det mindre, två och en half millioner kronor, som herr Lothigius föreslagit. Det har talats om den strategiska betydelsen af dessa jernvägsföretag, men jag tror att de äro till nytta icke endast i strategiskt, utan äfven i andra hänseenden. Och skulle kammaren afslå den begäran, som nu framstälts, vore det obilligt mot de orter, som icke förut fått någon hjälp, men fått deltaga i alla uppoffringar, som staten gjort för jernvägsanläggningar. Jag yrkar bifall till det förslag som af herr Lothigius framstälts.

Herr Tamm: Det berättas om ett yttrande, som en gång fälles i kammaren af en talare i anledning af ett framställt förslag om att utsträcka det allmänna jernvägsnätet öfver hela Sverige. Yttrandet innehöll, att detta nät tycktes vara nog starkt att hålla den gröfsta dalkarl och nog fint att fånga den finaste småländing.

Det stora antalet låneansökningar ifrån snart sagdt hela landet gör nu föreliggande ärende till ett sådant nät. Utskottet har dock icke kunnat annat än hålla fast vid det beslut, som förra året, till-

styrkt af utskottet, antogs, och detta på den anförda grund, att de för ändring anförda skälen icke äro tillräckligt talande. Jag tror, att utskottet härutinnan har rätt. De tre första skälen äro, att staten gjort föga förlust å ifrågakvarande lån, att staten endast är kreditförmidlare, och att starkt missnöje skulle uppstå hos dem, som ej få lån. Jag vill nu lemna derhän huruvida staten icke gjort förlust på några af dessa lån, men alla dessa skäl synas mig tala icke för motionärernas förslag, utan alldeles bestämdt för något helt annat, nemligen att alla låneansökningar borde beviljas.

Dessutom anföras de vanliga skälen, att priset å byggnadsmaterialier för närvarande ställer sig lågt o. s. v. — Slutligen tillägges, att under nuvarande konjunkturer på penningemarknaden staten synes kunna till billig ränta anskaffa de för utlåningen erforderliga medel. Ja, jag vet icke om så förhöll sig när motionen skrefs, men nu är det, efter allt hvad man hört, icke lätt för staten att låna upp till billig ränta. I torden, mine herrar, hafva reda på de svårigheter, som mötte, då förra året medel skulle upplånas och som drefvo upp räntan på då upptaget lån till inemot 5 procent. Det är nu omöjligt att få lån på den tyska penningemarknaden, och jag tviflar på, att det i närvarande stund vore möjligt för staten att utan hög ränta, långt högre än staten vill betala, låna upp penningar.

Redan det, att vi under sådana förhållanden nu skulle kasta oss in i en ökad lånerörelse, gör mig tveksam. Dessutom är det alldeles klart — hvilket de af eder, mine herrar, som lika med mig hysa en viss rädsla för enskild skuldsättning, torde beakta — att i den mån staten lemna hjälp till jernvägsanläggningar, i samma mån måste såväl kommuner som enskilda skuldsätta sig. Jag tror således, att en viss varsamhet äfven i detta fall kan vara tillrådlig.

I afseende på beredande af tillfällig arbetsförtjenst kan äfven vara skäl att vara försiktig, att ej bakslag må inträffa. Den begärda förhöjningen är visserligen ej särdeles stor, men bäst är dock att i denna fråga iakttaga stadga och varsamhet samt hålla på hvad inom Riksdagen en gång beslutats, ty eljest är det alldeles säkert, att större och större belopp komma att begäras. Anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: I likhet med hvad de fleste förut uppträdande talarne gjort, skulle väl också jag börja med statsutskottets argumentering mot motionerna. Det tyckes mig likasom mina föregångare, att detta betänkande är ganska lent, och att dess skäl ej äro synnerligen starka. Jag ber att få säga detta, utan att brista i den försynthet, som förestafvas af den politiska regel, hvilken bjuder att icke ställa sig illa med stormagterna och således icke med statsutskottet. Men de föregående talarne hafva redan framhållit, att frågan om arbetarne och deras förflyttning, den skulle egentligen komma att bestämma beslutet i motsatt riktning emot hvad statsutskottet tänkt sig. Vore det så, att man skulle söka anslag till stora jernvägsföretag på en ort, der således skulle sammanföras en stor mängd arbetare, då skulle jag säga, att statsutskottet hade rätt i sin argumentering. Men då

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.*
(Forts.)

det nu gäller att på 15 till 20 olika punkter i landet bereda arbetstillfällen, i de flesta fall åt ortens egen arbetsstyrka, synes mig, att sådant väl är egnadt att tvärt om hindra arbetskriser. Jag ber att i detta fall få låna ett yttrande af statsutskottet i afseende å norrlandsbanan, der det fäster uppmärksamheten på, att derstädes anställda arbetare icke torde komma att efter dessa arbetens avslutande vinna sysselsättning vid andra stambanebyggnader, hvadan arbetet bör så ordnas, att den talrika personalen må kunna successivt minskas och på sådant sätt undvikas, att densamma vid arbetets upphörande på en gång står utan arbete. Detta är riktigt, men det kan väl icke ske på bättre sätt, än genom att åstadkomma spridda företag på andra orter, som i många fall torde återbördna sina egna arbetare der upifrån, begagna sig af deras yrkesskicklighet och sålunda förmedla den arbetskris, som skulle uppstå, om ett stort arbete på en punkt tvärt upphörde. Det synes mig sålunda, som om detta argument talade för motionen.

Statsutskottet har icke börjat sin argumentering detta år, såsom det gjorde förlidet år, då det talade om att en del af dessa jernvägsföretag icke torde komma till stånd, och att andra icke förtjänade bidrag. Detta beror väl på, att utskottet nu blifvit övertygad om, att jernvägsbyggandet kommit in i ett nytt skede af lifaktighet. Detta är också af motionärerna framhållet. Om således statsutskottets argumentering, såväl den som finnes, som den som icke finnes i betänkan- det, är af mycket beskedlig beskaffenhet, så får jag säga, att utskottet i detta fall, såsom i många andra, liknar den trojanske hästen. Den ser så oskyldig ut, men när den får öppna sin sida, så hoppa derifrån ut en hel hop fullrustade krigare — jag menar nya argument — under anförande af herr Tamm. Det är därför alltid skäl att vara förberedd på en eller annan öfverraskning i den vägen. Dessa tillkomna skäl äro dock, synes mig, sådana, att de väl skola kunna bemötas. Herr Tamm har sjelf vidgått, att statens utsigter att få igen sina penningar äro ganska stora, och således faran för förlust ganska ringa. I detta fall har han otvifvelaktigt rätt. Men derefter påminner han om, att häraf skulle följa det resultatet, att alla lånesökandes begäran skulle bifallas. Nej, det hafva icke en gång vi motionärer antagit, ty vi hafva förmenat, att dervid en mycket vidsträckt och noggrann pröfning skall förbehållas Kongl. Maj:t, som skall afgöra, om ett jernvägsföretag, hvartill låneunderstöd begäres, är nödigt eller nyttigt. För detta ändamål vilja vi ställa till Kongl. Maj:ts förfogande en tillräckligt stor penningesumma för att befrämja de goda företagen, men icke utan kritik alla jernvägsföretag. Vår mening har varit, att Kongl. Maj:t vid denna sofring icke skall behöfva utesluta några, som befinnas vara nyttiga och nödiga.

Vidare har herr Tamm talat om konjunkturerna och sagt, att de icke äro goda. Jag får bestrida detta, ty de sista underrättelserna från penningemarknaden tyda på, att penningesvärigheterna nu icke äro så stora som förlidet år. Jag kan således icke tro, att dessa tillkomna skäl äro af den beskaffenhet, att de skulle omöjliggöra bifall till motionen, utan tvärt om.

Jag får säga, i afseende på våra skäl, som utskottet funnit vara underhaltiga, att det första och viktigaste skälet är, att krafven från olika orter nu äro större och mera väl grundade, än förlidet år. Det är ju det viktigaste och mest afgörande. Jag får äfven påminna om, att under alla de år, som detta system fortgått, ingen, icke ens statsutskottet jäfvat, att det varit ett sundt och riktigt system och kommit mycket godt åstad. Och nu kommer, mine herrar, mitt främsta argument. Det är ju så, att man till sin förvåning funnit, att jernvägarnes resultat nästan utan undantag har betydligt förbättrats. Det har gått derhän, att jernvägsföretag, der delegarne beräknat, att deras penningar voro bortkastade, hafva befunnits vara ganska lönaude och eftersökta kapitalplaceringar. Såsom regel har man alltså rätt att säga, att de enskilda jernvägarnes trafikresultat förbättrats. Men huru kunna jernvägarnes trafikresultat förbättras, om icke orternas produktionsförhållanden i sjelfva verket också förkofrats. Jag menar, att dessa saker äro oupplösligt med hvarandra sammanbundna, och att man af trafikresultatets förbättring kan draga den slutsatsen, att jernvägarne medfört den nytta, som framhållits, och höjt de särskilda orternas produktion och välmåga. Om så är, så ligger väl deri ett starkt skäl att fortgå på den bana, man börjat, och icke nu allt för mycket hämma jernvägsbyggandet, åstadkomma en strypning genom att vägra ett par nödiga millioner. För närvarande ligga hos regeringen ansökningar om låneunderstöd för jernvägsanläggningar till belopp af öfver 12 millioner kronor, för att icke räkna de många koncessioner, som blifvit begärda och som nog i många fall torde komma att åtföljas af ytterligare låneansökningar. Det lär väl icke kunna förnekas, att jernvägarne ändock i hufvudsak hafva haft den påföljd, man om dem profeterat. De hafva medfört bättre bostäder, bättre odling, bättre livsvilkor än förut på landsbygden. Jag skulle önska, att jag hade greve Eric Josias Sparres vältalighet, för att här framhålla alla de fördelar, som vunnits genom jernvägarne i landets särskilda delar. Det var den trollstaf, med hvilken han framkallade så många jernvägar på olika orter. Jag skulle önska, att han lemnat den efter sig, för att jag skulle kunnat, lika tydligt som han, öfvertyga vederbörande, att man verkligen genom att befordra jernvägsföretag främjar ett stort fosterländskt ändamål. Icke kan nu statsutskottet hafva hjerta att hindra så vackra saker och att på detta sätt blifva i en alldeles särskild bemärkelse "banbrytare", utan vädjar jag till statsutskottets och Riksdagens goda mening att i den vägen hjälpa de orter, som nu behöfva hjälp, och som dock sjelfva bidragit att skaffa andra det goda de redan fått.

Jag kan dessutom icke underkänna det argument, som herr Gumælius framhållit i Andra Kammaren, och som här upptagits af herr Späenberg, att om vi köra ut jernvägsfrågan genom den der dörren, så kommer den in genom en bakdörr. Vi få då en mängd enskilda jernvägsanspråk, och då äro vi åter inne på hvad herr Gumælius kallade *jernvägsvigilansen*, hvilken man velat förekomma genom att ställa ett i förhållande till krafven tillräckligt anslag till Kongl. Maj:ts disposition. Jag kan icke heller tänka annat, än att det skulle vara väl-

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
löneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

kommet för regeringen att få större medel till sitt förfogande, för att derigenom kunna undvika de brydsamma val som blifva nödiga, då en liten summa skall fördelas mellan många sökande. Och då jag slutligen sannerligen tycker, att dessa jernvägsanslag hafva gjort allt det goda, man af dem begärt och att det nu ifrågasatta anslaget, så fördelat, som det skulle blifva öfver hela landet, är afsedt att på många orter skaffa framåtskridandets förmåner, så synes mig, att dessa förmåner sammanlagdt bilda ett stort nationelt ändamål, som sålunda har kraf på Riksdagens understöd. Jag vågar dock icke gå längre än herr Lothigius gjort, och yrkar alltså bifall till det af honom framställda förslaget.

Herr Fränckel: Den siste ärade talaren har gjort åtskilliga anmärkningar och yttrat åtskilligt klander mot statsutskottets motivering för att tillstyrka afslag å de gjorda motionerna. I det hänseendet kan man ju naturligen hafva olika åsikter, men ett faktum tyckes vara, att denna motivering måtte haft den verkan, åtminstone på en del af motionärerna, att de redan satt ned sina anspråk till hälften, ty de hafva nu icke vågat yrka på mer än två och en half millioner. Jag kan dock tills vidare icke för min del vara med ens om detta nedprutade belopp.

Eftersom man så klandrat statsutskottets motivering för afslag, får jag säga att de skäl, som der anförts, äro vida svagare än de skäl, motionärerna sjelfva anför, ty bland dessa syuas mig de bästa skälen förefinnas för afslag. Man har för det första velat påvisa, att förra året, då 5 millioner kronor anslogos till lån åt enskilda jernvägar, hade man åstadkommit bland annat "skärpt kontroll" öfver företagens rentabilitet. Ja, huru den skärpta kontrollen skall utöfvas, som heller icke är begärd, kan jag, äfven med allt förtroende till Kongl. Maj:ts regering, icke förstå; jag tror att den knappt blir möjlig. Det blir väl med dessa som med alla andra enskilda jernvägar, att man lägger fram trafikalkyler och på dessa får stödja sina beräkningar om afkastningen. Att Riksdagen således med sina vilkor för lånen skulle velat skärpa kontrollen öfver företagens rentabilitet, tror jag sålunda måste hafva varit ett missförstånd hos motionärerna.

Man har vidare sagt, att kommunerna göra så stora uppoffringar för åstadkommande af dessa företag, och att det skulle vara ett skäl, hvarför staten borde understödja företagen. Jag tror för min del, att det bör snarare vara ett skäl för att staten icke i allt för stor utsträckning bör understödja dessa företag, ty jag tror, att man här i landet, med sin välvilja för jernvägarne, går derhän, att man får två gånger om med sin beskattning bidraga till de anläggningar, som komma till stånd. I andra länder har man tänkt sig statens mellankomst i form af räntegaranti, men der har man icke vågat föreslå, att staten skulle bidraga med lån och att kommunerna sedan genom obligationslån skulle binda ytterligare skuld vid företaget, då man derigenom komme att på nytt taga kapital ur de skattdragandes fickor. Jag tror, att om ock detta sätt att understödja jernvägsföretag i allmänhet hos oss lyckats, bör det emellertid behandlas med den största

försigtighet, och då Riksdagen förra året utöfver det generella anslaget å fem millioner kronor, hvilket belopp ställes till Kongl. Maj:ts förfogande, beviljade ett särskildt anslag till Hernösandsbanan å 2,350,000 kronor, så att hela anslaget till låneunderstöd för enskilda jernvägar utgjorde 7,350,000 kronor, har man derigenom kommit upp till en siffra, vid hvilken man tills vidare bör stanna. Dessa anslag äro beräknade att utgöra halfva anläggningskostnaden, och staten bidrager sålunda till enskilda nya jernvägsanläggningar, som kosta femton millioner kronor. Jag tror att man här träffat en siffra, som bör bibehållas och icke lemnas å sido därför, att motionärerna säga, att Kongl. Maj:t har så svårt att välja bland de banor, som söka bidrag, då han icke har mer än det nämnda beloppet till sin disposition. Jag har här en uppgift från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfver de redan begärda jernvägskoncessionerna. Den slutar på en 25 millioner kronor, och jag medgifver, att Kongl. Maj:t måste hafva mycket svårt att afgöra åt hvilka af de sökande han skall bevilja bidrag, ty när man ser dessa enskilda banors sträckning, kan man minst säga, att de äro af tvivelaktig beskaffenhet, och att det icke är skäl att, för att tillskynda kommunerna en tidigare förlust, genom statens mellankomst för tidigt understödja dessa anläggningar.

Man har vidare sagt, att man genom dessa understöd ville åstadkomma ökad arbetsförtjenst. Herrarne torde finna, att utskottet med afseende särskildt å de norrländska jernvägsbyggnaderna efter påtryckningar från åtskilliga håll sökt påvisa, att man icke bör draga allt för stor arbetsstyrka från jordbruket. Jag har blifvit upplyst om, att om äfven arbetsbrist råder i städerna, har man på landsbygden alls icke saknat arbete för folket, utan snarare tvärt om. Jag tror således, att sedan man nu nyss beviljat 4 millioner till fortsättande af de norrländska jernvägarne, och förlidet år beslutit anslag till två banor i granskapet af dessa, skulle man genom att nu öka anslaget till enskilda banor, i stället för att förekomma arbetsbrist, snarare åstadkomma, att jordbrukarne skulle hafva svårt att skaffa arbetare till sina för tillfället vida vigtigare ändamål.

Slutligen har man velat framhålla, att konjunkturerna nu skulle vara så lämpliga för att upptaga lån för statens räkning. I det fallet fick man för helt kort tid sedan en ganska sorglig erfarenhet, då det gälde att upptaga lån för Luleå—Gellivara-banans liqviderande. Man behöfver icke gå längre än till nästa punkt i detta betänkande, der fråga är om ett af en motionär framställt förslag om nedsättning af räntan å statens lån till enskilda jernvägar, för att finna, att statsutskottet, efter kommunikation med riksgäldskontoret, ansett, att man nu icke kan sätta räntan lägre än till $4\frac{1}{2}$ procent, samt att marknaden icke syntes vara särdeles gynsam för upptagande af lån. Detta strider således mot antagandet, att konjunkturerna skulle vara ett särskildt skäl att nu öka lånesumman.

Går jag vidare till den senaste revisionsberättelsen öfver granskningen af riksgäldskontorets ställning och förvaltning, finner jag, hvilka lånesummor, som nu stå på debetsidan, och deras belopp är af den

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
låneunderstöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

beskaffenhet, att en framställning att nu gå utöfver hvad Riksdagen beslutit sannerligen kräfer en noggrann besinning.

Frågar man slutligen, i hvad mån det är möjligt att afvinna hela vårt jernvägssystem någon afkastning, som man hoppas genom ett fortsatt jernvägsbyggande, så tror jag, att man får föga uppmuntran för att fortgå på den inslagna vägen, då man läser jernvägsstyrelsens svar på statsrevisorernas berättelse. Det var en anmärkning gjord, att utgiftsprocenten för jernvägarne stegrats, och att man på den grund borde söka göra inskränkningar. Styrelsen svarar härför: "Utgiftsprocentens stegring är, såsom synes af styrelsens årsberättelser, att tillskrifva hufvudsakligen jernvägsnätets fortgående utsträckning genom svagt befolkade laudsträcker i Norrland, hvarest de ännu obetydliga trafikinkomsterna föga öfverstiga drift- och underhållskostnaderna, hvilket ofördelaktiga resultat måste, ju mer banorna derstädes utvidgas, hafva allt meuligare inflytande på den gemensamma utgiftsprocenten för samtliga banorna". Detta tyder således på, att de banor, som man på sista tiden måste fortsätta i Norrland, icke äro att påräkna såsom inkomstbringande, utan snarare blifva förlustgifvande, och att således den annuitet, som för dessa måste betalas, får tagas från annat håll.

Under sådana förhållanden tror jag icke, att det är klokt att för närvarande öka lånesumman för de nu ifrågasatta behofven, och jag får derfor tillstyrka bifall till statsutskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande den nu föredragna punkten yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels, af herr *Spånberg*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna, dels ock, af herr *Lothigius*, lika med herr *Spånberg* med den ändring, att det föreslagna anslaget skulle bestämmas till två och en half millioner kronor.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits godkännande af det utaf herr *Lothigius* framställda yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten II af sitt utlåtande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller de i ämnet väckta motionerna med den ändring, att det föreslagna anslaget bestämmas till två och en half millioner kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—66;
Nej—46.

Punkten III.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 5 och 8 i denna månad bordlagda memorial n:o 27, angående ändring i föreskrifterna rörande befattningen med tryckta riksdagshandlingars emottagning, vårdande och utdelning, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Kammaren åtskildes kl. 3.01 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 9 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 2 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om bibehållande vid hittills utgående belopp af vakansafgifterna för soldatrotarne inom Hellestads f. d. bergslag, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 2 och 5 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om beviljande af vederlag till länsmanen C. G. Svenonius för mistad åklagareandel i förbrutet gods.

*I/rågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrudet
gods.*

Herr Unger: Utskottet, som afstyrkt den af herr Wikstén väckta motionen, har gjort det på följande skäl:

Först anmärker utskottet, "att, derest länsmannen Svenonius verkligen skulle ega rätt att åtnjuta ersättning för den mistade åklagareandelen uti det ofvanberörda, i beslag tagna, af häradsrätten förverkadt förklarade virket, honom borde tillerkännas full ersättning för hvad honom i detta afseende frångått och ej, såsom motionären föreslagit, omkring en tioudedel deraf." Ja, det är ju alldeles ostridigt, att han icke *har* rätt. Det har ingen påstått. Ty då vore det ju, såsom utskottet säger, riktigt, att han skulle hafva allt. Men lika ostridigt är det, att han *hade* rätt, på grund af ett laga kraftvunnet utslag, innan Kongl. Maj:t, på sätt som skett, begagnat sin benädningsrätt. Beslaget och åtalet voro alltså lagliga åtgärder, det är afgjordt genom häradsrättens laga kraftvunna utslag, hvilket afklipper all diskussion om den frågan. Och då Kongl. Maj:t, *på grund af förhållandenas magt*, måst utöfva sin benädningsrätt i så vidsträckt mån, som han gjort, och icke, såsom eljest ofta sker, förbehållit åklagaren någon rätt, måste man medgifva, att ganska stora billighetsskäl tala för att han må åtnjuta någon ersättning.

Vidare anför utskottet såsom ett skäl för sitt afstyrkande, att Kongl. Maj:t begagnat sin grundlagsenliga rätt, då Kongl. Maj:t gifvit nåd i detta fall. Det är också alldeles ostridigt, att Kongl. Maj:t har begagnat sin grundlagsenliga rätt. Jag har visserligen hört klandrande röster, som sagt att Kongl. Maj:t öfverskridit sin befogenhet, då Kongl. Maj:t återgifvit äfven åklagarens andel, men det torde icke vara erforderligt att i denna kammare erinra derom, att allt gods, som genom brott förverkas, förverkas till kronan och icke till åklagaren, ehuru åklagaren får någon del deraf. Kongl. Maj:t hade således obestriddigen grundlagsenlig rätt att i den utsträckning, som skett, utöfva sin benädningsrätt, men deraf följer icke, att billighetsskäl för beviljande af den lilla ersättning, som ifrågasatts, bortfallit.

Skulle man vilja i någon mån grunda detta ersättningsanspråk på den förmenta omständigheten, att Kongl. Maj:t skulle gått öfver sin befogenhet, när han utöfvat sin benädningsrätt, eller skulle man i beslutet om att medgifva hvad t. ex. Andra Kammaren föreslagit vilja inlägga en antydning om att man ogillade Kongl. Maj:ts åtgärd i detta fall, då skulle äfven jag, i likhet med utskottet, yrka afslag på motionen, ty äfven om det icke, såsom här är fallet, låge i öppen dag, att Kongl. Maj:t grundlagsenligt och klokt utöfvat denna rätt, skulle det ändå vara otillständigt af Riksdagen att i den ordning, frågan nu föreligger, vare sig direkt, eller indirekt, uttala något som helst klandrande omdöme. Men jag kan icke finna, att deri kan ligga något slags klander eller att det skäligen bör kunna uppfattas på det sättet, om man gifver en billig ersättning åt den åklagare, som genom laga kraftvunnet utslag blifvit tillerkänd omkring 220,000 kronor, som derefter äro vordne i nådeväg efterskänkta.

Slutligen har utskottet jemväl anmärkt, att "en af Svenonius i enahanda syfte hos Kongl. Maj:t gjord ansökan redan blifvit af Kongl. Maj:t afslagen". Det är också sant. Men icke kan *det* vara något

skäl för att Riksdagen skall afslå. Kongl. Maj:t afslog denna ansöknings, förmodar jag, därför, att Kongl. Maj:t icke har några medel särskildt anslagna för sådant ändamål, och Kongl. Maj:t afslog kanske äfven af ett annat skäl, det nemligen att det icke vore lämpligt att Kongl. Maj:t toge med den ena handen och gäfve till baka med den andra. Den omständigheten, att Kongl. Maj:t sagt sitt "non possumus", finner jag för min del icke vara någon anledning för Riksdagen, som med friare pröfningsrätt kan, om den vill, gifva det ifrågasatta anslaget, att säga ett blekladgt nej.

Det är en annan anmärkning mot denna framställning af motionären, som jag förmodar att man får höra, den nemligen att det är ett farligt prejudikat. Ja, utom det att jag icke är rädd för sådana prejudikat — ty hvarje sak bör väl pröfvas för sig — är detta ett temligen sällsynt förekommande fall, och genom väckt och snart förestående förändring i den missledande lagstiftning, som har föranlett detta, har man icke att befara flera sådana fall.

Jag kan väl förstå, att statsutskottets ledamöter, som hafva den tunga lotten att i första hand parera alla både befogade och obefogade anspråk på statsmedel, skola med synnerlig försigtighet och, såsom det ofta vill synes för andra utanför stående, med hårdhet tillbakavisa anspråk, som synas hafva billighet för sig, men för mig och andra, som icke haft tillfälle att i statsutskottet förhärda sina hjertan, synes det ganska motbudande att säga nej till sådana anspråk, som grunda sig å billighet, fastän icke å laglig rättighet, och jag kan för min del icke uppfatta mitt ansvarsfulla riksdagsmannakall så, att jag skall vara skyldig att ifråga om statsanslag, mot mina bättre instinkter, tillbakavisa anspråk, som jag finner hafva så mycken billighet för sig, att hvarje enskild gentleman under likartade privata förhållanden skulle vid den fästa afseende.

Att bestämma den summa, som bör gifvas, är en mycket vanskelig sak, och det medgifves, att der måste godtycket i viss mån göra sig gällande, men då Andra Kammaren fattat det beslut att anslå för detta ändamål 10,000 kronor, och då vi väl veta, att Andra Kammaren i allmänhet icke gifver för stora anslag, torde man icke behöfva befara att gifva för mycket, om man bifaller Andra Kammarens beslut. Derfor, herr talman, tager jag mig friheten yrka bifall till Andra Kammarens beslut, som ordagrant lyder som följer: att Riksdagen må besluta att till länsmannen i Neder-Kalix distrikt C. G. Svenonius bevilja såsom vederlag för den honom frångångna åklagareandel — utgörande enligt Neder-Kalix häradsrätts utslag den 7 maj 1890 i mål mellan honom och Edmund Giles Loder 220,844 kronor 70 öre — ett belopp af 10,000 kronor.

Herr Ölander: Utskottet har med de skäl, som det anfört, gjort förevarande ämne till hvad det i verkligheten icke är — en rättsfråga. Ser man saken ur den stränga rättens synpunkt, är utskottets motivering och det slut, hvartill det kommit, obestridligen alldeles rigtiga. Utskottet har nemligen sagt, att Kongl. Maj:t endast utöfvat sin grundlagsenliga rätt, då han i förevarande fall återgifvit förverkadt gods,

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmanen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

och detta är, såsom den föregående talaren anmärkte, alldeles riktigt. Det är gifvet, att Kongl. Maj:t har oinskränkt rätt att mildra eller upphäfva allt hvad som kan hänföras till straff; och lika väl som denna rätt omfattar böter, de må enligt lag tillfalla hvem som helst, lika väl gäller den äfven om förverkadt gods, ty förverkande af gods är icke någon ersättning, utan en straffpåföljd. Det lider sålunda intet tvifvel, att länsman Svenonius icke eger någon *laglig rätt* till det ifrågasatta vederlaget. Men liksom Toreforsbolaget icke heller, sedan domen en gång vunnit laga kraft, egde *laglig* rätt att erhålla nåd, men dock af billighetsskäl erhöll sådan, så torde väl också billighetsskäl få hafva någon betydelse, då det är fråga om den man, som gjort sin pligt, men gått miste om frukterna deraf. Och här vid lag är det endast Riksdagen, som har benädningsrätten i sin hand.

Utskottet har äfven såsom skäl för sitt afstyrkande utlåtande anfört, att en af länsman Svenonius hos Kongl. Maj:t gjord ansökan om vederlag af nu ifrågavarande beskaffenhet blifvit af Kongl. Maj:t afslagen. Men detta anser jag icke vara något skäl alls. Kongl. Maj:t torde icke under några förhållanden kunnat handla annorlunda. Att först återgifva förverkadt gods och sedan af statsmedel hålla åklagaren skadeslös dertför, kunde icke gerna låta sig göra utan Riksdagens samtycke, enär Kongl. Maj:t antagligen icke har några medel tillgängliga för ett sådant ändamål.

Ännu ett ytterligare skäl tyckes hafva föresväfvat utskottet. Det har visserligen icke uttalat det, men det är icke svårt att läsa det mellan raderna, ty hvarför skulle utskottet eljest åberopa och i betänkandet intaga det deri omförmälda prejudikatet? Synbarligen har utskottet härmed velat antyda, att beslaget varit olagligt, häradsrättens utslag origtigt, och att Svenonius således icke hade vare sig någon juridisk eller moralisk rätt till godtgörelse för förlusten af en vinst, han genom ett olagligt förfarande obehörigen tillvunnit sig. Jag tillåter mig icke uttala någon mening om riktigheten af häradsrättens utslag. För mig är det nog, att det vunnit laga kraft och att derigenom beslaget förklarats lagligt. Detta utslag har icke blifvit upphäadt, det kan numera ej upphävas, det får icke ens klandras. Straffet kan efterskänkas, men utslaget står fast. Vi måste således, om vi också icke vilja det, antaga att beslaget varit lagligt, och att Svenonius sålunda endast fullgjort sin pligt; men var det en pligt, kunde han icke heller saklost undandraga sig densamma. Han *måste* fullgöra den, han måste underkasta sig alla de kostnader, som med ett dylikt stort beslag äro förenade, alla de obehag, som naturligtvis deraf måste vara en följd, allt det ansvar, det iklädde honom, samt slutligen men icke minst all den risk, det medförde, en risk, som, om han förlorat sin talan, kunnat bringa honom till tiggarsstafven. Men, mine herrar, staten fordrar icke så stora uppoffringar af sina tjenstemän utan att till gengäld dertför tillförsäkra dem en deremot svarande godtgörelse; och denna bestod här i den andel i det förverkade godset, som lagen tillerkände åklagaren. Att denna godtgörelse nu uteblef, känna vi, och vi känna äfven den fullt lagliga anledningen härtill. Det är likväl ovilkorligen en brist i lagen, att den icke meddelar någon be-

stämmelse om, huru ersättning i sådant fall må kunna åklagaren beredas. Men, mine herrar, Riksdagen kan i detta fall supplera lagen och undanrödja följderna af denna brist. Jag säger icke, att det är Riksdagens pligt att göra det, men det ligger mycket utom den stränga pligtens gränser, som billigheten manar oss att göra. Då jag sålunda anser, att Riksdagen icke bör undandraga sig att komma den lidande åklagaren till hjälp, är det dock ingalunda min mening, att Riksdagen skall ersätta honom den *vinst*, som han gått förlustig. För honom bör det vara nog, om han erhåller en skäligen godtgörelse för de med beslaget förenade kostnader och besvär, en godtgörelse något så när afpassad efter beslagets storlek och den risk det medfört.

Det belopp, som i sådant afseende begärts af motionären, är ju gifvetvis alldeles öfverdrifvet, och jag tror äfven, att befogade anmärkningar skulle kunna göras mot den summa, som af Andra Kammaren härtill beviljats. Då jag emellertid icke känner de verkliga kostnaderna, men antager, att Andra Kammaren tagit närmare kännedom om desamma, vill jag för närvarande icke frångå nämnda kammarbeslut. Dock skall jag gerna förena mig med den eller dem, som möjligen kunna komma att yrka ett mindre belopp.

Innan jag slutar, ber jag att få anmärka, att det väl dock icke är så alldeles uteslutande billighetsskäl, som tala för bifall till denna framställning. Det finnes verkligen två andra mera allmängiltiga skäl, hvilka väl också förtjena att tagas i betraktande. Det ena af dem är, att åklagaremagten antagligen skulle komma att slappas i sitt nit att upptäcka och beifra lagöfverträdelser, om åklagaren vid utöfvandet af sitt många gånger svåra och ansvarsfulla värf skulle riskera att, äfven då han har rätt och tilldömes rätt, kunna gå miste om sin dermed förenade inkomst.

Och det andra skälet är, att Kongl. Maj:t säkerligen oftare och med mindre tvekan skulle kunna begagna sig af sin benådningsrätt i den vidsträckta omfattning, hvarom här är fråga, om han kunde hoppas, att den förlust, som derigenom tillskyndades den pligtrogne åklagaren, blefve honom på ett eller annat sätt ersatt.

På grund af hvad jag således anfört får jag, herr talman, yrka bifall till Andra Kammarens beslut.

Herr Tamm: Statsutskottet har redan af den förste talaren fått det intyget, att det blifvit beröfvadt till en viss grad både känsla och hjerta. Jag skall derför icke söka slå in på den vägen, då jag förklarats inkompetent i det fallet, och jag beklagar, att den ende i egentlig mening rättslärde ledamoten inom statsutskottet är frånvarande, så att den, som lämpligen kunnat utveckla saken från juridisk synpunkt, icke kan göra det. Jag får således så godt jag kan försvara statsutskottet i detta hänseende.

Det är väl ändå i detta fall nog att fråga med hvad rätt åklagaren gör sin framställning? De båda föregående talarne tyckas hafva särskildt betonat, att den rätt, som här åklagaren skulle hafva, grundar sig på häradsrättens dom. Jag kan nog förstå, att de båda föregående talarne hålla hårdt på häradsrätten. Det visar god corps

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svanonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

d'ésprit. Men för mig synes det dock som om Kongl. Maj:t och högsta domstolen i detta fall borde hafva något mera talan. Det har dock en och annan gång händt, att häradsrätten dömt, såsom det visat sig, mot hvad i ett visst fall lagen sedermera i högre instanser tolkats. Högsta domstolen har i just föreliggande fall uttalat, att "med afseende på förekommande omständigheter i målet de beslagtagna trävarorna borde anses icke vara förverkade", på grund hvaraf Kongl. Maj:t den 26 juni 1890 på ansökan af egaren af nåd förklarar, att varorna "skola anses icke förverkade".

Vidare kan det ifrågasättas, huruvida icke detta beslag till en viss grad kan sägas från moralisk synpunkt kränka eganderätten. Egaren hade dock med Kongl. Maj:ts tillåtelse köpt egendomen. Bland de beslagtagna trävarorna funnos åtminstone till betydlig del trävaror, som voro tagna från egendomen och vid sågen försågade. Efter allmänna rättsbegrepp ligger det nära till hands att antaga, att han skulle anse sig vara i sin fulla rätt. Dessutom strider detta beslag ovilkorligen mot de med England och Frankrike ingångna traktaterna. När därför engelske ministern anmälde sin protest mot utslaget, förklarade också utrikesministern, att "det gjorda beslaget för egendomens egare icke bort medföra strängare påföljd än om egaren varit svensk undersåte." Detta klandrades af en ledamot inom Andra Kammaren, herr Hedin, och derigenom blef också utrikesministern i tillfälle att upptaga frågan till besvarande. Hans svar lyder så:

"Den andra anmärkningen, som gjordes, var, att artikeln I skulle innehålla en sådan bestämmelse, att derigenom svensk lag skulle till-sidosättas genom en traktat. Ja, det är just hvad den enligt min åsigt innehåller; och jag tviflar på, att det skulle vara möjligt att öfvertyga vare sig den engelska eller någon annan utländsk regering, att icke så är förhållandet. Just på grund af den rättighet, som i denna artikel I medgifves, kan icke en undersåte från ett utländskt land åläggas så stora böter, som förekommo i det omnämnda Töreforsmålet."

Jag kan för min del icke annat se, än att detta förfarande af åklagaren icke har stöd i svensk lag, icke har stöd i de med andra magter ingångna förbindelser, med andra ord var *icke* lagligt.

Man anför vidare, att målet icke fullföljdes. Den 7 maj faller häradsrättens dom, den 12 maj ingår redan engelske ministern med anhållan om tillämpning af den mellan Sverige och England träffade öfverenskommelse. För mig ligger det icke något onaturligt deri, att, när en sådan utväg finnes att få rätt, målet icke vidare fullföljes. Jag kan således icke finna annat än att, då Kongl. Maj:t förklarar, att dessa trävaror icke äro tagna i beslag, har det icke varit i egentlig mening ett benådningsmål, utan ett fullkomligt rättsmål. Och dessutom får jag gent emot den förste talaren säga, att för mig står detta fall såsom ett ganska farligt prejudikatfall. Vi hafva redan genomgått en tid i Sverige, då det icke var ovanligt, att när tjenstemän icke voro nöjda med Kongl. Maj:ts beslut, till och med då det gälde tillsättande af platser, dessa mål drogos inför Riksdagen. Jag tror detta vara ganska farligt, och Kongl. Maj:ts rätt i detta fall kan jag för min del och

så vidt på mig ankommer icke anse annat än böra värnas. På de skäl jag nu anfört får jag därför tillstyrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Svedelius: Då redan en medlem af statsutskottet framhållit de synpunkter, som rörande denna fråga inom utskottet gjort sig gällande, torde det synas obehöfligt att jag nu tager till orda. Jag har dock ansett mig dertill särskildt manad, emedan jag på afdelningen deltagit i frågans första beredning.

Jag vill icke förneka, att frågan är af en viss grannlaga natur, och det är icke underligt, att det för många mera ytliga betraktare kan synas, som om den verkliga rätten blifvit åsidosatt. Men det synes mig i så fall att, om Riksdagen på sådana grunder tager frågan om hand, om en rättsgrund för de framställda anspråken föreligger, det enda, som härutinnan vore Riksdagen värdigt, vore att tillerkänna personen i fråga hans fulla rätt, på hvilken man icke af några sparsamhets skäl borde pruta. Skulle således något här på rättsgrund tillerkännas åklagaren, borde det vara hela den enligt lagen honom tillkommande beslagsandelen, icke en mer eller mindre godtyckligt tagen summa. Det torde därför vara af största vikt att fullständigt göra det verkliga rättsförhållandet klart. Å ena sidan är det ju icke att undra på, om åklagaren tyckte sig finna stöd för sin åtgärd i kongl. förordningen den 18 juni 1864 med den deruti under den 23 september 1887 vidtagna förändring, men så snart upplyst blifvit, att egaren till egendomen eller svaranden i förevarande mål fått Kongl. Maj:ts tillstånd att ega och bruka denna egendom, som redan hans far före honom innehåft, förefaller det mig också uppenbart, att med denna rätt att ega och besitta följer äfven rätten att på bästa och fördelaktigaste sätt afyttra de alster, som å egendomen vuxit och vid der befintliga industriella anläggningar, såsom t. ex. sågverk, förarbetats. Det har vidare i det mål, som utskottet jemförelsevis i betänkandet framställt, nemligen det Kurthska målet, vid dess pröfning i högre instans förekommit, att någon bevisning om det beslagtagna virkets hållande till salu icke kunde förebringas, på grund hvaraf beslaget ogillades, och alldeles det samma är förhållandet i detta fall. De beslagtagna varorna voro icke "till salu hållne", utan upplagda i brädgård för att utskeppas. Motionären har antydt att återtagandet af besvären och vädjandet till Kongl. Maj:ts nåd skulle innebära ett sorts erkännande från svarandens sida af hans svaga rättsställning. Det torde dock af förhållandena vara uppenbart, att detta icke var skälet. I fråga om en sak af så stor ekonomisk betydelse är det gifvet, att svaranden icke skulle hafva tvekat att till högsta instans fullfölja målet, då de dermed förenade kostnaderna, jemförda med det stora intresse som stod på spel för svaranden, icke voro af någon betydelse. Deremot var det för honom af högsta vikt att vinna tid, och detta kunde han endast genom att vädja till Konungens nåd.

Af de skäl jag sålunda framhållit förefaller det åtminstone mig, som om någon moralisk rättsgrund för ifrågavarande ersättningsanspråk icke här föreläge. Hvad de möjligen befintliga juridiska angår, synes det mig vara tillräckligt, något som äfven föregående talare på-

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrudet
goda.
(Forts.)*

pekade, att åberopa Kongl. Maj:ts obestridda och obestridda rättighet att i sådana fall som detta använda sin benädningsrätt. Han har också gjort det med användande af sådana uttryck, att, såsom orden föllo sig i så väl Kongl. Maj:ts resolution som i högsta domstolens tillstyrkande utlåtande, de i beslag tagna varorna skola "anses icke vara förverkade". Det synes då äfven vara uppenbart, att om de i beslag tagna varorna icke kunna anses förverkade, kan någon andel deraf rättsligen icke heller komma åklagaren till godo.

Då således, så vidt jag förstår, hvarken juridiska eller moraliska grunder i detta fall föreligga, synes endast återstå, att Riksdagen, om jag så får säga, i nådeväg skulle bevilja ett belopp till den person som här är i fråga. Men en sådan åtgärd förefaller mig i högsta grad betänkelig och olämplig, ty om en tjänsteman skall tillerkännas belöning för uppfylld tjenstepligt, förefaller det egendomligt, att blott en och annan skall åtnjuta en särskild extra uppmuntran därför, att han gjort sin skyldighet, som hvar och en bör uppfylla utan att något sådant honom tillerkännes. Och det synes mig² vådligt, ty med sådant exempel för ögonen är jag öfvertygad, att anlopp mot Riksdagen, afseende likartade ersättningar, icke skola saknas och säkerligen blifva ganska många.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, anhåller jag, herr talman, om proposition på bifall till utskottets hemställan och afslag på motionen.

Herr Alin: Den förste ärade talaren yttrade att, om ett beslut, sådant som han yrkat att kammaren skall fatta, skulle innebära något klander af den redan af Kongl. Maj:t vidtagna åtgärd, skulle han icke hafva yrkat, att kammaren skulle fatta ett sådant beslut. Såsom min åsigt får jag uttala, att ett dylikt beslut af kammaren verkligen skulle innebära ett klander af den af Kongl. Maj:t vidtagna åtgärd, och därför förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till statsutskottets förslag.

Då Riksdagen, utan att framställning derom gjorts från Kongl. Maj:t, beslutar att anvisa medel för ett statsändamål, betyder detta såsom bekant icke, att de anvisade medlen ovilkorligen skola utbetalas för det ifrågasatta ändamålet; det betyder och kan icke betyda annat än att medlen ställas till Kongl. Maj:ts disposition för att, om Kongl. Maj:t finner skäligt, användas för det ändamål, för hvars främjande de anvisats. I detta fall ligger såsom bekant saken så, att Kongl. Maj:t *redan* genom att lemua Svenonii s. k. nådesansökan utan afseende förklarar, att statsmedel enligt Kongl. Maj:ts åsigt icke böra för nu ifrågavarande ändamål användas. Vid sådant förhållande skulle tydligen Riksdagens bifall till vare sig motionen eller det yrkande, som den förste ärade talaren här framställt, icke innebära annat än en demonstration mot eller ett klander af det Kongl. Maj:ts beslut, hvarigenom Svenonii nyssnämnda ansökning förklarats icke böra till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda. Klander i denna form af Kongl. Maj:ts beslut strider uppenbart mot 90 § regeringsformen. Ett Riksdagens beslut att bifalla det af den förste talaren framställda yrkandet eller

motionen skulle därför enligt min mening vara obehörigt och oformligt och således Riksdagen icke värdigt.

Jag yrkar bifall till utskottets framställning.

Herr Unger: Jag skall icke af de högt ärade ledamöterna i statsutskottet låta förleda mig att, i strid mot grundlag, ingå i kritik af häradsrättens utslag i förevarande mål; visserligen är det endast en häradsrätts utslag, men det är dock laga kraftvunnet och torde under sådana förhållanden böra här vara fritt från kritik. Jag upprepar, att det sålunda är konstateradt, att beslaget är lagligt, och staten måste väl sjelf erkänna det, då ett af statens egna organ förklarar så vara. Det torde icke vara behöfligt, att jag upprepar att jag anser Kongl. Maj:t hafva förfarit rätt och klokt i hvad Kongl. Maj:t rörande denna sak beslutit, men deraf följer, såsom jag haft äran erinra, icke, att billighetshänsyn böra uteslutas. Herr Tamm synes förmena, att Kongl. Maj:t vid behandlingen af denna fråga ingått i pröfning af sjelfva saken, men denna uppfattning grundar sig på missförstånd af förekomna förhållanden.

Sedan högsta domstolen, utan befogenhet att såsom domstol pröfva lagligheten af häradsrättens utslag, afgifvit infordradt utlåtande öfver nådeansökningen, har Kongl. Maj:t beviljat nåd, men icke dömt i saken — det är skilnad så stor. Huru orden än må hafva fallit i Kongl. Maj:ts resolution, är det ett obestridligt faktum, att häradsrättens utslag icke blifvit i domstolsväg pröfvadt och upphäfdt, utan endast nåd beviljad. Kongl. Maj:t har visserligen sedermera afslagit en ansökning om sådan godtgörelse, som här är i fråga, men jag kan omöjligen fatta saken så, att detta Kongl. Maj:ts beslut skulle innebära, att *Riksdagen* ej borde, för ändamål att skäligen godtgöra Svenonius, bevilja något anslag, utan lärer väl detta beslut, såsom jag förut anmärkt, innebära, att Kongl. Maj:t icke haft några medel, som Kongl. Maj:t ansett sig kunna för sådant ändamål anvisa. Jag föreställer mig, att regeringen icke skulle ogerna se, om Riksdagen af billighetsgrunder gifve den ersättning, som här är i fråga. Jag säger ännu en gång, att om ett dylikt beslut komme att uppfattas såsom ett klander mot regeringen, skulle jag icke vilja vara med derom, men man bör icke tyda det derhän, i synnerhet då alla talare, som yrkat på detsamma, förklarar, att de icke vilja, att det såsom klander skall uppfattas. Icke ens i Andra Kammaren har något klander rigtats mot regeringen, eller något korrektiv sökts mot hvad regeringen i saken rättsligen åtgjort. Jag ville tillika erinra om något, som jag bort säga första gången, jag hade ordet, nemligen att det finnes ytterligare ett skäl för att lemna den begärda godtgörelsen. En allmän åklagare bör icke blott kunna göra anspråk på skälig lön och ersättning för sin möda och hafda kostnad. Han bör äfven vara skyddad för frestelser. Det torde för litet hvar af herrarne vara lätt att inse, att, då det gäller så stora ekonomiska intressen som i förevarande fall, en allmän åklagare kan vardas utsatt för stora frestelser. Huruvida åklagaren Svenonius i denna sak varit det eller icke, derom vågar jag icke yttra mig, men icke är det alldeles oantagligt. Till och med domare äro stundom af parter frestade,

*Frågasatt
vederlag till
länsmannen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
vederlag till
länsman C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

och jag kan af egen erfarenhet vitsorda, att dylika frestelser förekomma, ehuru de icke frestat mig hårdt, och att en åklagare, då det gäller att göra beslag på varor till värde af öfver 300,000 kronor, möjligen kan blifva utsatt för frestelser, torde lätt inses, likasom ock att han lättare dukar under för sådana, om han, då han fullgjort honom åliggande åtgärder, som af domstol godkänts, ändock ser sig blifva utan all ersättning.

Under sådana omständigheter anser jag mig hafva skäl att fortsätta med min vördsamma hemställan, att kammaren behagade biträda det af Andra Kammaren i ärendet redan fattade beslut.

Herr Annerstedt: Jag ber att få framhålla en synpunkt med afseende å den föreliggande frågan, som hittills icke gjorts gällande i kammaren, men hvilken enligt min uppfattning utgör den viktigaste sidan deraf. De talare, hvilka förordat ifrågavarande anslag, hafva alla betonat, att yrkandet från deras sida icke grundar sig på den stränga rätten, utan på billighet, men de hafva dervid förbisett, att en pröfning från billighetens synpunkt redan egt rum. Detta skedde, då nådefrågan föredrogs inför Kongl. Maj:t. Denna pröfning, hvilken icke, såsom en talare förmodligen genom en lapsus linguæ yttrade, kan betraktas såsom en rättslig pröfning — ty nådefrågan afser icke rättsfrågan, och hvad rätten i ett dylikt fall fordrar tillkännagifves genom den laga kraftvunna domen — afser att utreda, huruvida sakens afgörande enligt lag i det särskilda fallet strider mot de grundsatser, som från billighetens synpunkt kunna göras gällande. I en sådan fråga inhemtar Kongl. Maj:t såsom förberedande åtgärd högsta domstolens yttrande. Och då högsta domstolen, såsom i förevarande fallet, ansåg sig böra tillstyrka bifall till nådeansökningen, ligger deri otvifvelaktigt ett uttalande, att billigheten i detta fall fordrade straffets efterskänkande, och att detta borde efterskännas just så mycket som på grund af tillstyrkandet egde rum. Ty såsom känt är, är det beroende på de särskilda omständigheterna i hvarje särskildt mål, huruvida nåd tillstyrkes så, att straffet helt och hållet bör efterskännas, eller på det sätt, att detta endast till någon del bör ega rum. Och lätt finner man exempel derpå, att nåd tillstyrkes i ett fall på det sätt, att endast den staten tillfallande andelen af böterna efterskänkes, under det i ett annat fall — liksom i det nu föreliggande — nåd tillstyrkes med afseende å såväl den staten som den åklagaren tillfallande andelen af böterna. Långt ifrån att det skulle strida mot nådens begrepp, att den i ett särskildt fall omfattar äfven den del af en konfiskerad egendom, som skulle tillfalla vare sig åklagaren eller någon enskild person, följer detta af sjelfva begreppet nåd. För att icke inlåta mig på en vidlyftig utredning i detta afseende, vill jag endast antyda, att en sådan konsekvens följer deraf, att konfiskationen är en straffart.

Då i förevarande fall högsta domstolens utlåtande tillstyrkte nåd i den omfattning som beviljades, då föredraganden inför Kongl. Maj:t i statsrådet såsom jag förmodar hyste samma åsigt — när jag icke sett statsrådsprotokollet i detta ärende, kan jag icke med visshet uttala mig om föredragandens åsikter, men jag antager att de voro de-

samma som de af högsta domstolen uttalade — samt då Kongl. Maj:t efter inhemtande af sina rådgifvares yttranden fattat sitt beslut i ämnet och deri förklarar, att i detta speciella fall nåd skulle inträda icke blott i afseende på den del, som skulle tillfalla staten, utan äfven beträffande hvad som eljest skulle hafva tillfallit åklagaren, så har i detta fall, i den ordning som lagen föreskrifver, pröfning af målet från billighetens synpunkt skett och billighetens fordringar fått göra sig gällande. Då nu i en reservation mot förevarande utskottsbetänkande hemställts, att Riksdagen skulle bevilja ett vederlag för den åklagaren frångångna åklagareandelen, betyder detta, så vidt jag kan förstå, ingenting annat, än att Riksdagen genom ett bifall dertill skulle säga, att Kongl. Maj:t i detta fall icke tagit hänsyn till billighetens kraf, och att Riksdagen sålunda skulle sätta sig till domare öfver Kongl. Maj:t och uttala, att åklagarens andel här blifvit obehörigen i nådeväg efterskänkt. Vill Första Kammaren göra ett sådant uttalande, skall den bifalla motionen eller reservationen, men vill den icke detta, utan att billighetens fordringar skola pröfvas på det sätt, att, i öfverensstämmelse med hittills gällande ordning för nådemåls behandling, Kongl. Maj:t efter vederbörande rådgifvares yttrande fattar beslut i frågan, torde kammaren böra bifalla utskottets här gjorda hemställan.

*Ifrågasatt
vederlag till
länsmanen C.
G. Svenonius
för mistad
åklagareandel
i förbrutet
gods.
(Forts.)*

Herr statsrådet Östergren: I anledning af den siste ärade talarrens yttrande ber jag få lemna kammaren den upplysningen, att, då nådefrågan förevar inför Kongl. Maj:t, Konungens samtliga rådgifvare instämde i den hemställan, som högsta domstolen gjort.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr *Unger*, att kammaren måtte besluta att till länsmanen i Neder-Kalix distrikt C. G. Svenonius bevilja såsom vederlag för den honom frångångna åklagareandel — utgörande enligt Neder-Kalix häradsrätts utslag den 7 maj 1890 i mål mellan honom och Edmund Giles Loder 220,844 kronor 70 öre — ett belopp af 10,000 kronor.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 2 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion om beviljande af vederlag till länsmanen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel i förbrutet gods, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 7.51 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 11 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets memorial:

n:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om väckt förslag om beviljande af vederlag till länsmanen C. G. Svenonius för mistad åklagareandel i förbrutet gods;

n:o 30, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om väckt förslag om beviljande af vederlag till länsmanen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel i förbrutet gods; och

n:o 31, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande anslag till Luleå—Gällivara-banan;
bevillningsutskottets memorial n:o 3, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af utskottets betänkande n:o 2, angående vissa delar af tullbevillningen;

lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckta motioner om ändringar i strafflagen den 16 februari 1864; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om stadgande af svårare påföljd för oloflig försäljning af vin och maldrycker i vissa fall; samt
n:o 2, i anledning af väckt motion om tillägg till 22 § fiskeristadgan.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 121, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående handel med vin och maldrycker den 24 oktober 1885, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 9 innevarande mars bordlagda memorial n:o 28, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjetta hufvudtitel.

1 punkten.

Lades till handlingarna.

2 punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 9 i denna månad bordlagda utlåtanden n:is 18 och 19.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.40 e. m.

In fidem.

A. von Krusenstjerna.
